

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Binnenland bij franco per post... f 1.50

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . f 0.10

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”...

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is: Het verspreiden van populaire kennis...

Inhoud van dit nummer. Mededeelingen. — Wat Indië noodig heeft...

Mededeelingen.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging: In onze vergadering van 30 Aug. j.l. werd met algemeene...

II. Van „Boeatan”:

Zoals reeds aangekondigd in het jaarverslag van „Boeatan”...

FEUILLETON.

Strijd.

door V. E. H. A.

II.

In een der hoeken van 't Waterlooplein te Batavia staat 't zoogenaamde Groote Huis 't fraaie clubgebouw...

vennootschap besloten tot uitgifte der 5e en 6e seriën van het aandeelenkapitaal...

De te 's-Gravenhage wonende leden zullen, tusschen dit Weekblad ingevooven, dat prospectus vinden...

Aan de leden buiten de stad wordt, wegens de extra frankkosten, het prospectus niet voor ieder afzonderlijk gestuurd...

Gelukkig kunnen wij, ten gevolge van bovengenoemd jaarverslag van „Boeatan”, nog mededeelen...

Tevens beginnen de bezendingen, die wij niet Indië ontvingen, langzamerhand meer aan onze wenschen en aan de eischen der koopers te voldoen...

De liefhebbers van het Indische werk doen dus het best met dikwijls in Boeatan binnen te loopen...

De toegang tot onze permanente tentoonstelling Plaats 9, staat alle werkenden van 10 tot 6 uur een ieder vrij...

Ook bij de directie van Boeatan en op het bureau Laan van Meerdervoort 195 zijn prospectussen met Inteeckenbiljetten te bekomen.

het grootste gedeelte van 't publiek is op zijn beenen, als middel van vervoer, aangewezen...

De muzikanten nemen hun plaatsen in den koepel in; de openingsmarsch wordt ingezet en de zaterdag-avond voor le tout Batavia is begonnen...

In de achtergalerij van een huisje in Tuin du Bus dringen de tonen der muziek nog slechts heel flauwtjes door, bijna alleen waarneembaar in de oogenblikken...

Wat Ned. O.-Indië noodig heeft?

't Is met een mengeling van leedwezen en genot, telkenmale wanneer we de verslagen opslaan van Hollands energieken consularen...

Reeds mocht het den heer Bosschart gelukken, eene Nederlandsche Kamer van Koophandel te Melbourne in het leven te roepen...

Is het noodig, het nut, het werkzame effect eener zoodanige verbinding voor den geregelden afvoer en afzet der producten van een land in den breede uiteen te zetten?

En toch schijnt men ten onzent en in ons Indië dat nut, dat effect, niet in te zien voor eene onderneming, die aan de producten onzer nijverheid de gelegenheid zouden verschaffen...

Moet het ons dan niet met leedwezen vervullen, wanneer we daarbij denken aan wat Hollands energie eens vermocht tot stand te brengen...

«Terwijl ik ten deze nog eens verwijs naar blz. 81/82 van mijn verslag van 19 Januari 11, herhaal ik mijn uitnodiging aan fabrikanen en exporteurs, zich te verstaan met eenige nederlandsche of vreemde stoomvaartmaatschappij (Noord Australische Dampschiff-Gesellschaft, Norddeutsche Lloyd, Philp Burns & Co., of anderen) om zoowel van Nederland als van Java uit een geregelde verschepingsgelegenheid te krijgen naar West-Australië, cq. Zuid-Australië...

het succes moet komen, als die agenten gesteund worden door concurrerende offeranten. Is het niet te betreuren, dat in West-Australië geen enkel nederlandsch of nederlandsch indisch huis is gevestigd, en dient daarin niet verandering te komen, als daar het ook voor ons beschikbare veld zal worden ontgonnen?»

Zal deze stem nu weder onverhoord blijven? Te lang reeds was men in Nederland, was men in Indië blind voor het nieuwe leven in Oost-Azië, waar reuzenmarkten zich aanboden,

onmetelijke markten zoo voor aanbod als vraag zich gaan openen.

Leed doet het ons, dat de voorvechter voor onze handelsbelangen in Australië, blijkbaar door de ondervonden teleurstelling, de meening toegedaan, dat iets beter dan niets is, zijn eisch matigt tot eene zoo noodig vreemde onderneming voor het stand komen eener geregelde verbinding tusschen Australië, Indië en Nederland.

De dagen zijn voorbij, waarop het gevlugeld woord van Bismarck wees, toen deze zijne koloniale politiek door tusschenkomst van den koopman instelde, met de leuze: «Die Flagge folgt dem Handel!» Zijne groote gecharterde maatschappijen faalden in de organisatie dier landen, die zich voor Duitschland's koloniaal streven openden — de vlag moest eerst geplant, voordat de handel zich ontwikkelen kon, en nu nog lijden de deutsche Schutzgebiete in Afrika onder de fouten van het eerste régime. Veel eer bewaartheid zich thans de regel: dat de handel den weg volgt, dien de nationale vlag hem wijst.

Een nationale onderneming voor zulk doel? Wie weet, hoe na wij er aan toe zijn, maar kan de hoop wel groot wezen?

Wat vroegen onze voorvaders, wier schepen de wijde zeeën beploegden naar onbekende landen en werelddelen, naar de zekerheid van welslagen van hun bedrijf — de mogelijkheid van winst stond hun voor ogen, en dat was hun voldoende om er schip en lading aan te wagen; zij bestonden het waagstuk en . . . slaagden.

Maar nu?

Een passus in het verslag van den heer Bosschart, in verband met een door hem niet lang geleden in De Economist gegeven repliek op het schrijven van 'n criticus, wijst er op, dat men nu, alvorens te wagen, zekerheid wenscht te hebben van te zullen slagen.

Die zekerheid, van thans reeds te kunnen rekenen op voldoende lading voor de australische markt, is nu niet te geven, met het oog op de beschikbare statistieken, waaruit de juiste herkomst der verschillende artikelen van invoer niet te leeren valt. De mogelijkheid en de waarschijnlijkheid schijnen ons thans niet meer voldoende te wezen.

En zoo zal wellicht te eeniger tijd aan een vreemde onderneming komen, wat voor de hollandsche energie schijnt te zijn weggelegd!

Reeds was het de vreemdeling, die aan de javasche suiker-industrie een nieuwe markt verzekerde in het groote engelsche koloniale rijk aan den Indischen Oceaan, waaromtrent het Augustusnummer van het Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned. Indië een hoogst lezenswaardige verhandeling gaf. Zeker, men heeft in Indië en in Nederland in belanghebbende kringen wel eens rijklijk, nu al sedert jaren, nagedacht over de levensvatbaarheid eener geregelde verbinding tusschen Nederlandsch- en Engelsch-Indië. Maar het was een Engelsche firma Turner Morrison, die den knoop doorhakte, en eerst een zeswekelijkschen, nu een maandelijkschen dienst tusschen Java en Calcutta in het leven riep, waardoor het aan de Javasche suiker-industrie mogelijk werd gemaakt, om ten vorigen jare de eerste te zijn op de lijst der landen van suikerinvoer in Britsch-Indië, met een hoeveelheid van

hem had leeren kennen en liefhebben. Haar ouders, van een oude plantersfamilie, hadden er eerst iets tegen gehad, de voorkeur gevende aan een hooger geplaatst ambtenaar, die haar ook het hof maakte. Maar ze had haar willeetje doorgezot en aan van Reen hare hand geschonken, zoo vol illusie eens . . . En nu?

«Die mevrouw van der Meersche is heel slecht, niet nja?» vraagt nu de oude inlandsche vrouw, om, als haar meesters geen antwoord geeft, een verhaal op te dischen van een coquette dame, die een getrouwd man tot zich had weten te trekken. Hoe de echtgenoot van dien heer, achter 't spel der coquette gekomen, zich tot een bloedverwante van spreekster had gewend, om een drankje te laten bereiden voor die bewuste dame en hoe deze daarop al heel gauw was gestorven, waarna tusschen de beide echtelieden alles weer terecht was gekomen. . . .

«Zwijg», vaart 't vrouwtje driftig uit, — daarna angstig, met afwerend gebaar de oude van zich afstootend. Had «boe» haar gedachten geraden, die zij echter onmiddellijk had weten los te laten, huiverend voor den afgrond, die zich voor haar voeten opende? Wanneer de oude vrouw nu toch voortgaat, om de door haar beschreven daad te vergoelijken en aan te prijzen, springt haar meesters op, het gebiedend «zwijg» herhalend, de opgeheven hand reeds gereed om door een slag kracht bij te zetten aan 't gegeven bevel.

De dienares, zich krommend om den verwachten klap te ontgaan, geboorzaamt, alleen binnensmonds iets mompelend. Ze begrijpt haar njonja niet. Is deze niet ook een

ruim 2.100.000 cwt. op een totalen invoer van 6.5 miljoen cwt.

De *Times of India* schreef o. a.:
»Verleden jaar werden meer dan 6.5 miljoen cwt. ingevoerd en zulks niettegenstaande het feit, dat Indië de grootste suikerproducent is ter wereld. Het inlandsch product voorziet, niettegenstaande alle pogingen om de suikerindustrie te verbeteren, niet voldoende in de behoefte aan geraffineerde suiker van goede hoedanigheid. Verder is de consumptie in Indië waarschijnlijk verre beneden, wat men in de toekomst mag verwachten, daar de vraag naar suiker onder de bevolking even waarschijnlijk zal vermeerderen. Tenzij en tot dat de binnenlandsche productie vermeerdert, moet men groote invoeren van buitenlandsche markten blijven verwachten.»

Aan hetzelfde blad ontleenen wij, dat het javaansche djati-hout in vereniging met het siameesche teakhout, het product der bosschen van Birmah op de britsch-indische markt begint te verdringen. Zoo zullen nog wel bij goede en geregelde verscheeppelinge tal van artikelen uit onzen archipel op de britsch-indische markt een afzet kunnen vinden — om niet te spreken van de petroleum, waarvoor echter wel steeds speciale tankschepen zullen noodig blijken, ook met het oog op de voorkeur in Engelsch-Indië gegeven aan de olie in «bulk», terwijl gelijk het bombaysche blad opmerkt: «het schijnt, dat de dag niet ver meer af is, waarop de invoer van olie in kisten, met uitzondering van enkele speciale merken, geheel zal hebben opgehouden.»

Wat Ned. O-Indië ook noodig heeft? vroegen wij in hoofde dezes.

Daar ligt, daar ginds in den Indischen Oceaan, een wereldrijk, welks ontwikkeling ons ten taak is gesteld, een taak niet te groot voor een hoezeer klein, maar energiek volk, wanneer zich dit eensgezind aangordt tot den economischen kamp, die gindsche gewesten tot bloei zal brengen. Wij twijfelen niet, willen niet twijfelen, dat in tijds nog de wil zich aan ons volk opdringe, machtig, onweerstaanbaar, tot ernstig handelen. Maar . . . . .

Daar ligt, daar ginds, verloren in den onmetelijken Oceaan, een wereldrijk, dat we tot ontwikkeling willen brengen, dat we onder onze leiding een waardige plaats willen doen innemen in de rij der oost-aziatische landen, waar, overal nu de drang naar vooruitgang wordt gevoeld en aanschouwd.

Het is onze plicht om Indië in het nieuwe economische leven te doen deelen, dat zich daar ginds in Oost-Azië openbaart. Maar weg dan ook met het isolement, waarin zich ons indisch rijk bevindt, en mogen het nationale banden zijn, die, straalsgewijze uitschietend van onzen archipel, dezen vastleggen aan die landen, waarin door zijne ligging voor de voortbrengselen van zijn arbeid een eerste rol is weggelegd.

De band, die Indië aan ons bindt, zal daardoor des te hechter worden, veel hechter nog dan wanneer wij arbeiden aan de, hoezeer ook in het belang van het moederland, wenschelijke versterking dier eindeloos lange, dies toch immer smalle brug, die Nederland rechtstreeks tot Java brengt.

Daar ligt daar ginds voor Hollands energie een groot arbeidsveld open, om loonend, en tevens voor 't vaderland en de kolonie beide, nuttig werkzaam te zijn. 't Was op één weg in dat veld, dat wij meê de aandacht meenden te moeten vestigen.

Jubileum van Dr. K. W. van Gorkom.

Zoals in verschillende dagbladen reeds werd vermeld vierde Dr. K. W. van Gorkom te Baarn, onze groote *Kinman*, zoals hij terecht wordt genoemd, dezer dagen, zijn 70sten verjaardag.

Het *Koloniale Weekblad* voegt gaarne zijne beste wenschen bij de vele welgemeende, die hem van verschillende kanten toestroomden, daarbij de hoop uitsprekende, dat hij zich nog lang even jong en krachtig mag blijven voelen als thans, ook om nog veel te kunnen doen in het belang van onze Indië, die hem zoo na aan het hart liggen.

Wij vertrouwen niet onbescheiden te zijn, door uit een particulier schrijven van den Jubilaris enkele zijner denkbeelden en gevoelens hier mee te deelen:

»Door mijne ambtelijke betrekkingen had ik gelegenheid Java en de bevolking goed te leeren kennen en lief krijgen. En, toen ik na 22-jarige onafgebroken werkzaamheid, om familie-overwegingen, besluiten moest niet te retourneren na een 2-jarigen verlofstijd, voelde ik mij gedrongen hier werkzaam te blijven en zooveel mogelijk mijne ervaringen en voortgezette studien te wijden aan land en volk ginds.

Met Indië zijn wij, vertrouwd ik, thans op den goeden weg. Sinds 1868 heb ik in talloze publicaties doorlopend en consequent als mijn overtuiging uitgesproken, dat, willen wij Indië behouden en zijn wazelijke belangen zoowel als die van Nederland bevorderen, er innig

gevoel van solidariteit moet ontwikkeld worden. Er mag geen verschil in kleur en ras in aanmerking komen, waar de Indiër, mits daartoe in de gelegenheid gesteld, intellectueel etc. met ons op gelijke hoogte kan worden gebracht. Wij moeten den Indiër 't gevoel inwerken, dat we één zijn, dat de tijd van overheersching is gepasseerd, dat gemeenschappelijke belangen ons binden en te zamen groot en krachtig moeten maken. Ik kreeg het volk lief en welks grooten en voorzaten (regenten e. a. m.) ik mijn trouwste vrienden telde en ik heb in dienst als later daar buiten, nooit opgehouden, noch gevreesd, bij de hoogste autoriteiten hier en ginds, waar en wanneer het te pas kwam, overhollen de hand op de wonde te leggen.»

Het is zoo goed; dat velen het oordeel onzer wijze Oudsten hooren!

Week-Overzicht.

Bij gelegenheid van den verjaardag van Hare Majesteit de Koningin zijn weder een aantal gelukkigen gemaakt, die natuurlijk de bekomen onderscheiding ten volle verdiend hebben, terwijl we, om 't bij de teleurgestelden niet te verkerven, hieraan schielijk toevoegen, dat er legio zijn, wier borst een waardige plaats zou bieden voor het «Virtus Nobilitat» of minstens dan toch een Oranje-Nassau-ordeeteken.

Maar twee benoemingen in laatstgenoemde orde hebben de aandacht in koloniale kringen reeds getrokken, om er met waardeering van te gewagen, gelijk het *Vaderland* deed.

Het zijn twee vreemdelingen, wie eene koninklijke onderscheiding zeker door de meeste koloniale of kolonische menschen van harte was gegund, de heeren Kugelmann, de oude Atjeh-klant, die heele Atjeh-generaties en stelsels heeft bijgewoond en overleefd, en zoowel in moeilijke als kalme tijden er waardiglijk de eer van den handelstoestand ophield, en Petitjean, de Franschman, die te Tangerang profondervindelijk aantoonde, lang voordat oud-minister Kuiper zijn gevengeld woord van den «overgang» op Java van den agricultuur, tot den industrielen toestand» uitsprak, dat er met de bewoners van Java nog iets anders te beginnen viel dan rijst planten, suiker, koffie, thee enz. te produceeren.

Bij de vele gelukwenschen, die beiden zullen geworden, voegen wij ook de onze. Eere wien eere toekomt.

Het *Vaderland* meende een bericht van het *Alg. Hbl.* betreffende de waarschijnlijke benoeming van den heer Idenburg tot gouverneur van Suriname te kunnen aanvullen met de mededeeling, dat de benoeming binnen weinige dagen was te verwachten en dan, terwijl we dit schrijven, misschien reeds een feit geworden is. Maar we schrijven nu begin September, en het is niet onwaardig om het volgend bericht uit de *Nieuwe Surinaamsche Courant* van den 27n Juli II. over te nemen:

»Naar alle waarschijnlijkheid zal gouverneur Lely worden opgevolgd door den heer A. W. T. Idenburg, thans nog minister van koloniën in het ministerie Kuiper, dat ontslag bij de Koningin heeft ingediend en dus geen gouverneur meer benoemen kan. Doch de heer Idenburg is bij al de vrijzinnige partijen zoo zeer gezien en gewaardeerd, dat die benoeming zeker van het toekomstige ministerie te verwachten is. En die benoeming zal voor de kolonie een zegen zijn, omdat de heer Idenburg dan onder dezelfde gunstige omstandigheden als gouverneur van Suriname optreedt, als de heer Lely, uitteraard hetzelfde bestuursbeleid, waarmee omtrent de heele kolonie volkomen tevreden is, zal kunnen volgen, onder welk beleid de kolonie wel vaart.

Het bericht van het paramaribosche blad wordt dus thans bevestigd door het *Hbl.* en, zoals dit blad schreef, pleit voor de waarschijnlijkheid het terugtrekken op het laatste oogenblik der candidatuur Idenburg in het district Arnhem, dat dus thans van ons standpunt beschouwd, een volmaakt onverschillig district is geworden.

In ons vorig nummer werd in de rubriek Oost-Indische Berichten reeds melding gemaakt van de gunstige berichten omtrent het succes van het optreden onzer troepen in Zuid-Celebes. Eindelijk kwam dan het bericht van het oprukken der colonne van Bonnekomp uit Paré Paré, waarmee blijbaar volgens afspraak is gewacht, tot dat de actie der hoofdmacht in Boni met succes was bekrond, en dus ook een moreelen steun bood aan onze voor de kloof van Pabaraasang geposteerde troepen door den ontmoedigenden indruk, dien het bericht der groote nederlaag van Boni op de verdedigers van dien pas moet hebben gemaakt. Nu reeds boden zij «hardnekkigen tegenstand», maar de slechts 30 dooden en gewonden, die zij achterlieten, wijzen er o. i. op, dat al spoedig tot een «sauve qui peut» werd overgegaan, hun moreel dus reeds danig geschoot was. Ware dat niet het geval geweest, dan zouden wellicht voor zulk een gewichtige stelling meerdere offers van weerszijden gevallen zijn.

De indruk van onze overwinning bij Badjowa moet wel 'n overweldigende zijn geweest in die streken, waar we nu weer aan de *Nieuwe Cour.* het bericht ontleenen, dat de vorsten van Wadjo en de vorstin van Zuid Tempe hunne onderwerping hebben aangeboden, terwijl uit die streek reeds 1420 geweren ingeleverd werden en de bevolking aldaar onze troepen op hun doormarsch toegelichte. Mogen wij nu ook in werkelijkheid de bevrijders en verlossers van die volkeren ginds worden niet toestanden, die om verbetering schreeuwen.

De eerste stappen zijn gezet, een krachtig en verstandig beleid voltooide den aangevangen arbeid, er valt daar 'n goed werk te verrichten.

De *Nieuwe Cour.* vernam ten aanzien van de voorgenomen suikerbelasting, dat in het betrekkelijk uit Indië ontvangen ontwerp door het Departement van Koloniën,

eenige wijzigingen zouden zijn gebracht, waarbij rekening zou zijn gehouden o. a. met enkele grieven, door dat blad in zijne beschouwingen over het bedoeld ontwerp aangevoerde grieven, ten aanzien b.v. van het groote verschil, dat één pikol opbrengst per bouw meer of minder in den aanslag zou opleveren, en van de onbillijkheid om een uniformen grondslag aan te nemen voor alle ondernemingen betrekkelijk de productiekosten.

Ons persoverzicht moet ditmaal zeer kort zijn. De pers heeft 't er naar gemaakt, door ons weinig stof tot bespreking of aanhaling te bieden. Zelfs het *Alg. Hbl.* heeft zich voor deze verslagweek eene groote mate van beperking opgelegd — enfin er was dan ook reden voor. Het gebeurt niet dagelijks, dat een dagblad-correspondent zoo maar, «mir nichts, dir nichts», zonder complimenten een land uitgezet wordt; als met den berlijnschen correspondent van genoemd blad geschiedde. Was het «usance», nu dan zou de bataviasche correspondent van de «Ost-asiatische Lloyd» zeker al lang de laan uit gebouwd wezen, die het streven van zijn blad «de duitse belangen in Azië» te bevorderen grootdeels zoo opvat, dat er aan ons bestuur over Indië ook geen enkel licht plekje mag zijn te ontdekken.

Maar om op het A. H. terug te komen. Heelemaal niets op koloniaal gebied in het midden te brengen in 'n heele week tijds ging toch niet, en zoo vinden we dan in de nummers van 29 Aug. en 2 September 't een en ander, in het eerst een billijkheidspleit, om nu met de decentralisatie een aanvang is gemaakt en straks plaatselijke belastingen zullen worden geheven, die in hoofdzaak zullen bestaan in openeten op de staatsbelastingen, de vrijstelling van amtenaren en officieren van de patentbelasting op te heffen, in het tweede een pleit tegen de voorgenomen petroleum-rechten in Indië. Ten aanzien van dit laatste punt wijst 't A. H. op de concurrentie der Standard Oil in China, die de Koninklijke met hare tankschepen op den afzet in China ingericht deed besluiten zich van daar terug te trekken. Het blad vergat evenwel te melden dat het bedrijf naar Engelsch Indië werd verplaatst. Tegen een zuiver uitvoerrecht, dat de toech reeds zware concurrentie met de olie van Birmah, door inkomende rechten beschermd, in Britsch Indië nog zou verzuimen, zal zeker een ieder zich verzetten, voor wie de bevordering en ontwikkeling van Indië's welvaart nog iets anders is, dan het najagen van utopieën, maar tegen 'n petroleum-belasting in den vorm der ontworpen suiker-belasting, als recht op werkelijk behaalde winst, kan o. i. slechts door belanghebbenden worden te veld getrokken. Wij gunnen den petroleum-aandeelhouders heusch het beste, en hopen, dat de regering alles doe om het bedrijf in de hand te werken, dat de winst zoo mogelijk tot 100 en meer procent mag worden opgevoerd, maar dat dan ook, wanneer de rekening wordt opgemaakt, het zoogenaamde uitvoerrecht daarin figureere, om aan den staat 'n billijk aandeel in de winst te verzekeren.

Blanda heeft het in *De Controleur* van den 2en dezer in koloniale zin over het nieuwe ministerie. Nu waarom ook niet? Hij zegt daarvan geen hoogen dunk te hebben, maar 'n gunstigen factor te zien in het gezeg van de sociaal-democratische groep in de Tweede Kamer. 't Bevalt hem wel, dat vier van de negen nieuwe ministers in Indië zijn werkzaam geweest en dus daarover kunnen meepraten, maar betreurt het daarom des te meer — een der punten, waarin wij met hem samengaan, dat er in de Kamer zoo weinig koloniale deskundigen zijn. Hij telt er vier en rekent de andere 96 tot de outsiders — de heeren Thomson, van Vlijmen en van Limburg Stryum tellen niet mee.

't Is Blanda natuurlijk niet ontgaan, dat de heer de Meester zich den 11en April II. in het Ind. Genootschap in voor de koloniën en hare ontwikkeling op financieel gebied gunstigen zin uitliet, maar zegt hij: «de heer de Meester fingeerde toen meer als architect; nu is hij mede-bouwmeester geworden. Zullen die twee functies in principieele consequentie nu weer niet losgekoppeld worden?»

Van Mr. Fock heeft Blanda den indruk gekregen, «dat hij in dit passielooze kabinet van verzoeking en zoetjes aan voortkukken in het oude, teruggevonden spoor wel op zijn plaats zal zijn.» Wij hebben betere verwachtingen.

Blanda zou den heer van Kol lever op die plaats gezien hebben. En wij? Wij zien — om ons bij 'n indisch beeld van 'n reiswagen te bepalen — den heer van Kol lever met de zweep, dan met de leidsels in de hand.

In de September-aflevering van de *Indische Gids* wordt in de maandelijkse bibliographie een résumé gegeven van de beschouwing in de nummers van 27 Juli, 3 en 10 Augustus II. van ons blad over het imperialisme, waaraan de redactie een slotwoord voegt, waaruit wij met genoegen ontwaren, dat zij het met ons eens is, dat het te betreuren valt, dat 'n menschen, die strijden voor hun land, ook al gaan zij, volgens ons inzicht, van verkeerde beginstellen uit, vergeleken worden met 'n gespuis uit achterbuurten», welke vergeelijking door den Vandag tot dag-schrijver van het A. H. was aangehaald en in het vorig overzicht van de *Indische Gids* zonder protest werd overgenomen.

Omtrent het artikel over Imperialisme van wijlen onzen Voorzitter, teekent *De Indische Gids* ten slotte het volgende aan:

»Terwijl de lezing van dit belangrijk artikel wordt aanbevolen om de zaak van een ruim en onpartijdig standpunt te leeren bezien, wenschen wij in zake Boni er den indruk aan toe te voegen, dat het juist de quaestie van het heffen der invoerrechten is, die hier den doorslag tot het verzet heeft gegeven. Of is niet juist die belasting in alle inlandsche staten een van de voornaamste hulpbronnen van den vorst en geeft niet het uit zijn handen nemen van de inning van dat recht, meer dan alle trac-

schaamde. Was 't dan haar schuld, dat zij om de anders, die 't enig kind niet van zich wilden laten gaan, haar jeugd in 't binnenland had doorgebracht, waar 't onderwijs nog niet zoo goed was ingericht? Had hij dit alles niet te voren kunnen weten en moeten overwegen? Tal van vragen hadden haar daarop bestemd, maar ze aarzelde steeds daaraan tegenover hem uitdrukking te verleen, in de hoop, dat de betreunswaardige toestand slechts van voorbijgaanden aard zou wezen. De lust tot uitgaan was evenwel verdwenen en telkenmale, wanneer hij haar voor den vorm vroeg, of zij hem hier of daarheen wilde vergezellen, had zij een onwilzig voorgewend, tot dat hij ten slotte ook dien vorm uit 't oog verloor en verder alleen zijn gang ging.

Nieuwsgierige dames, herhaaldelijk vernemende, dat ongesteldheid van zijn vrouw de reden was, dat van Reen steeds alleen op partijen en muziekuitoeringen verscheen, kwamen belangstellend naar den staat harer gezondheid informeren. Zij waren daarbij zoo vriendelijk zich enige opmerkingen te laten ontvallen over de verhouding van den jeugdigen echtgenoot tot eene dame uit de Bataviasche wereld en — maar ach — zij had tevoren reeds alles begrepen, geraden. Doch toen, overtuigd, was heel haar hartsochtelijke natuur daartegen in opstand gekomen; ze had van Reen ter verantwoording geroepen — een hevige scène was daarvan 't gevolg geweest. 't Enigge, wat haar daarvan nog bijgebleven is, was de ruwe wijze, waarop hij haar haar indisch bloed verweten had.

»Kan men niet eens de gewone beelden tegenover andere dames in acht nemen, zonder die eeuwige jalousie op te wekken? Leer die nonna-manieren toch af,» was

taten op het papier, of geféisch hulde betoon, het tastbaar bewijs, dat het grootste deel van zijn zelfstandigheid en macht hem ontglipt? Als men oog heeft voor inlandsche vorstenhuizen, op de wijze als in het K. W. is aangegeven, dan moest juist dit voor hen het minst overkomelijk zijn.»

Dankbaar voor de waardeerende woorden van de *Ind. Gids*, zij onzerzijds evenwel hierbij in het midden gebrachten, dat in casu, waar het recht om zelf tot het heffen van invoerrechten over te gaan, indien het daartoe 't tijdstip gekomen achtte, aan 't nederlandsch indisch gouvernement bij tractaat door Boni was gearborgd, de onoverkomelijkheid van dit bezwaar voor Boni niet groot kon zijn, tenzij het zich aan de overeenkomst met het gouvernement willekeurig wenschte te onttrekken, gelijk zijn vorst zulks deed. Men versta ons wel. Waar bij wij voorstaan, een nuttig samenwerken met de door de traditie in de inlandsche staten aangewezen bestuursmachten tot heil van land en volk, onzerzijds de plicht vooropgesteld wordt, om daaraan onze beste krachten te wijden, meenen wij, dat hiertegenover anderzijds ook loyaliteit inachtneming van de aangegane verplichtingen mag worden verwacht en geféisch. Samenwerking, de *association*, die in stede van de *assimilation* van vroeger, in fransch koloniale kringen ook steeds meer aanhangers vindt, is slechts dan mogelijk, en kan slechts dan een nuttig effect opleveren, indien wederzijds loyaliteit wordt betracht, en die loyaliteit zullen wij ook aan gene zijde vinden, waar neer die onzerzijds steeds het richtsnoer onzer handelingen worde en blijve.

De *Nederlandsche Zending* bode juicht de voorgenomen uitbreiding van ons gezag in de Battaklanden toe. Het weet te berichten, dat de voorgestelde inlijving der onafhankelijke Battaklandschappen geheel op vredelievende wijze zal kunnen plaats hebben, en binnen het jaar een beslag kunnen krijgen. De nieuwe afdeling Battaklanden zal uit zes onderafdelingen bestaan: Silindong, Toba, Hoesvlakte van Toba, Samosir, Baros en Dairlanden. Tegen een zoodanige vreedzame inlijving, zonder vermeerdere van uitgaven wellicht, zullen zeker weinigen eenigzwaar hebben, waar het bestuur daar bovendien op werkdagen eteen kan rekenen eener deugdelijk gereorganiseerde zending, voor wier invloed de bevolking gindsche streken zeer ontvankelijk is gebleken.

Oost-Indische Berichten.

Blijkens de *Sam. Cl.* moet men van de *Jute-cultuur* niet te hooge verwachtingen koesteren, daar zij van personen, die op dit gebied voldoende ervaring hebben, is gedaan, heeft vernomen, dat de aanplant op verschillende ondernemingen aan de Zuidkust niet aan de verwachtingen heeft verantwoord.

Daar de berichten en meningen omtrent deze cultuur ook al uiteenloopen, zal 't zeker zijn nut hebben, indien het departement van landbouw bij de mannen van praktijk eens te rade ging, ten einde te weten te komen, aan welke omstandigheden de mislukking dezer cultuur is te danken.

De *nieuwe koelle-ordonnantie* zal dus worden gewijzigd en omgewerkt, zoals de *Sumatrapost* uitgesproken heeft vernomen. Dat men dan rekening moge houden met de verschillende op- en aanmerkingen en wenken van bevoegde en deskundige zijde, zoo vaak, ook in ons blad gereleveerd.

Kwart over zes ongeveer brak er brand uit in de kanton van Langang Sekoteng. Bij een Chineeschen verkoper van gedroogde visch stond een potje te vuur, met een petroleumlamp in de nabijheid; de lamp viel om, en de boezen omwanding vatte vlam en eer men het goed te stand had kurkdroge huis in lichtelaie en strak de liggende huizen aan.

»Het was een toneel van jammer en ellende! Maar nog ellendiger was de hulp, die dezen armen van bestuurs- en politiewegen verleend heette te worden!» zegt *Bat. N.blad.*

Te Buitenzorg heeft 7 Aug. een *hevigen brand* gewoed, 64 chineesche en 200 inlandsche huizen in asch gelegd. Drie kinderen werden vermist.

Een *noodlijdende*. De *Javabode* bevat een bericht, dat de zoon van een voormaligen Delischen panglima gedecoreerd met de ster voor burgerlijke verdiensten, doch wiens titel en waardigheid moesten worden vernomen, zich persoonlijk tot de regering te Buitenzorg heeft gewend met het verzoek weder in 't bezit daarvan te worden gesteld.

De man is echter zoo arm, dat hij bij de politie moeten aankloppen, om huisvesting en terugzending van Deli.

Aan het verslag der residentie *Oostkust van Sumatra* over de maand Mei, ontleenen wij o. m., dat de politieke toestand gunstig bleef. In Tamiang werd een begin gemaakt met de registratie der bevolking en der vuur- en blanke wapenen. Geen moeselijkheden werden daardoor ondervonden. Op de hoogvlakte heerschte, zoowel Simeloengoen als in de Karolanden, de meest ongestoerde rust. Met de verbetering van het pad voor de Boeloepas, tusschen Boeloepoeng en Goenoeng—Senembah, was voortgegaan. Van Singamangaraja werd niets vernomen.

Van Bagan Api Api werden uitgevoerd 40,257 gedroogde visch, garnalen en trassie, waarvan alleen Java 20,400 picols gedroogde visch.

In de onder-afdeeling Tanah Poeth kwam, blijkens rapport van den resident, in den loop der maand Juni een aantal gevallen van *zeeroof* voor, een gezamenlijke waarde van ± 800 dollars werd onder bedreiging geroofd.

De daders werden niet ontdekt. Nog steeds warden langs de kust gekruist, schrijft de *Deli-Cl.*, waaraan vorenstaande is ontleend.

Zijn slotwoord geweest, waarmede hij aan den twist einde had gemaakt, om daarna een ganschen nacht de societeit door te brengen.

Dat woord had haar gegriefd, een oogeblik zelfs liefde aan 't wankelen gebracht doch een oogenblik slecht waar zij de heele groote schuld op die vrouw wierp.

De wind steekt meer op, duidelijker dringt 't geluid van muziek tot haar door. Krampachtig gripen haar zich in 't hout van de tafel en weder spreekt die vol haat uit de anders zoo vriendelijke groote donkere oogen. Wandelt hij op dit oogenblik wellicht niet met die harte vrouw, daar te midden der opgeruimde menigte Tracht dat mensch nu niet hem nog verder met strikken te omspannen, om hem steeds meer te doen dwalen, verder, verder, tot dat . . . . .

O God! Is er dan geen hoop meer voor haar? Snikkend buigt de arme zich voorover, 't gelaat kend tegen de tafel.

»Djangan nangis nja,» smeekt de oude baboe, die te zijn bestraft en weggejaagd, toch in de nabijheid te bleven is en nu op de weenende toetreedt. Troostwoord uitend, troont zij deze zachtren mede naar haar kant. Njonja moet maar wat gaan slapen, de toewan is kwaad niet, hij zal wel gauw weer goed op haar zijn.»

Ze glimlicht ongelooft, en toch met 'n glimp van haat doet hij schud 't hoofd, met de hand *boe's* gezicht streelende als wilde ze 't leed verzachten, dat ze daar der tronk uit liefde voor de meesters voor niets terugdeinende oude ziel had geslagen.

(Wordt vervolgd.)

kind van 't land? Zwijgend aanvaardt ze opnieuw haar taak, wanneer de jonge vrouw zich weder heeft nedergelegd.

Eenmaal aan 't woord geweest zijnde, kan «boe» evenwel niet lang 't stilzigen bewaren. Weder is 't een verhaal, ontleend aan den rijken schat harer ondervinding of van haar verbeelding, dat zij nu ten beste geeft om daardoor haar njonja te bewegen, de in haar oogen zoo hoogst verkeerde, lijdelijke rol te laten varen.

»Ik was», zoo spreekt zij nu, «lang geleden in dienst bij een jonge mevrouw. Toen zij pas getrouwd was, was mijnheer heel lief tegen haar. Maar toen kwam er een heel mooie mevrouw op de plaats en ze was heel lief tegen alle heeren, ook tegen den mijnheer van mijn mevrouw. En hij vond haar ook heel mooi en werd erg ondeugend en vergat zijn vrouw geheel. Maar mijn mevrouw was heel slim en begon toen vriendelijk te worden tegen andere heeren. . . . .

Verschrikt deinst de spreekster achteruit voor den vlammen blik harer meesters, die, opgesprongen, haar een hevigen klap in 't gezicht toedient.

»Weg! Maak dat je wegkomt! Vlieg zeg ik je.» Stampvoetend, wijst de vertoornde naar den uitgang der achtergalerij en schoorvoetend, gaat baboe heen, nauw merkbaar de schouders ophalend, mompelend voor zich uit: «bodoq sekali, masi bodoq seperti totoq.» Haar njonja is haar een raadsel, ze schaamt zich eigenlijk wel een beetje, aan de opvoeding van zulk een dom schepsel te hebben medegewerkt.

Alleen! Zichtend steunt de achterblijvende met de hand op de tafel. Alleen! Dat is ze in den laatsten tijd bijna

Amstelsalon

* * * * *

* * * * * **W. H. Idzerda** * * * * *

* * * * * **31 Laan van Meerdervoort 31** * * * * *

* * * * * **DEN HAAG** * * * * *

* * * * * **Tentoonstelling Fotografieën** * * * * *

* * * * * **dagelijks geopend van 10—4 uur** * * * * *

* * * * * **Portretten** * * * * *

* * * * * **uitsluitend uitgevoerd in onveranderlijken** * * * * *

* * * * * **kool- en gomdruk** * * * * *

avond aan avond geweest. Wanneer was ook al weder 't begin geweest van dezen onhoudbaren toestand? Ze herinnert 't zich niet meer. Langzamerhand moet dat alles zoo gekomen zijn. Neen toch niet. Na die partij bij den legercommandant was van Reen zoo vreemd geworden. Daarop waren oneenigheden gevolgd, omdat niets hem meer naar den zin kon worden gemaakt. Toch waren ze nog steeds, als er iets te doen viel, samen uitgegaan, tot dat 't haar eindelijk duidelijk was geworden, dat haar gezelschap hem te veel was, dat hij zich voor haar

Voor de beide groote petroleum-maatschappijen op Sumatra's oostkust, de Koninklijke en de Rantau Pandjang-maatschappij zijn, blijkens hetzelfde blad, zeer moeilijke tijden aangebroken. Terwijl eerstgenoemde in China een ruim afzetgebied won op daarop geheel met hare tankschepen en tanken was ingericht, is de Standard Oil Company begonnen haar aldaar concurrentie aan te doen, blijkbaar met de bedoeling de mededingster er onder te werken.

De olieprijsen zijn daardoor zoo sterk gedaald, dat de Koninklijke in de afgelopen maand geen olie heeft verkocht, daar dit slechts met verlies zou kunnen geschieden.

De bereiding en verkoop van parafine schijnt evenwel een goede toekomst tegemoet te gaan; de productie is evenwel nog te klein, waarom de fabriek op groote schaal zal worden uitgebreid. Bovendien wordt nog een groote kaarsenfabriek gebouwd.

De Rantau Pandjang-maatschappij, wier exploitatiekosten geringer zijn, kon nog olie met een zeer geringe winst verkopen.

Bij G. B. is bepaald, dat met ingang van 1 Januari 1906, de residentie **Tapanoeli**, thans deel uitmakende van het gouvernement Sumatra's Westkust, tot een op zich zelf staand gewest wordt verheven.

De reclamezaak van den oud assistent-resident **P. J. van Heutsz** schijnt nog niet te zijn afgewikkeld, daar hij, volgens de Ind. bladen, vergunning heeft gekregen inzake tenemen van de correspondentie, omtrent zijne zaak gevoerd.

Er is bij G. Koff en Co. te Bandoeng een **Nieuw tijdschrift** (maandblad) verschenen: *Het Daghet*, een blad aan Kunst en Leven gewijd.

De redacteur, de heer **W. F. M. van Schaik**, zegt in zijn inleiding, dat in de bedoeling van dit werk ligt, om in een andere richting te leiden, te vormen en te ontwikkelen het kunstgevoel, dat zoo in waren zin doet leven —, en dat thans in Indië „daghet.“ Het maandblad vinde in elk gezin een plaats, wordt door 't *Bat. Nl.* gewenscht.

De **sukerfabrikanen** in het Djokja'sche hebben volstrekt geen reden tot klagen, schrijft *Midden-Java*. De campagne is nu in vollen gang, terwijl het sapgehalte zeer bevredigend is, evenals de rietproductie.

De **rijwielbelasting** zal vermoedelijk ook tot de inlanders worden uitgestrekt. De regering vraagt ten minste gegevens, ten einde het praktische daarvan te overwegen.

Hooghouden van den inlandischen adel. Dikwijls gebeurt 't, dat leden van den ind. adel, door huwelijken boven hun stand, in uitgaven vervallen boven hunne finantiële krachten, met het onvermijdelijke schuldenmaken en al de noodlottige gevolgen als resultaat.

Talrijk zijn de gevallen van regenten enz., die door dergelijke huwelijken aangelegenheden aan lager wal zijn geraakt. Daarom acht het *N. v. d. D.* het van de regering goed gezien, dat deze voortaan vóór het aangaan van een dergelijk huwelijk eerst eenige informatie wensch, aangaande de mogelijkheid voor den betrokkene, om den nieuwen stand, dien hij verplicht is op te houden, ook werkelijk te bekostigen, en zij de goedkeuring van het verzoek tot het aangaan van zulk een huwelijk van den aard dezer inlichtingen laat afhangen.

Zoo is dezer dagen het verzoek gedaan door den regent van Rembang, weduwnaar van wijlen de bekende Raden Adjeng Kartini, om in 't huwelijk te mogen treden met de zuster van den Soesoehoenan van Solo.

Daar deze regent echter een vermogend man is, zal het verzoek zeker wel ingewilligd worden.

Boni. De vorsten van Wadjo, vijf van de zes, en Aroematowa, de hoofdvorst, hebben zich dus, blijkens het laatste officieele draadbericht, onderworpen en eene korte Atjeh-verklaring geteekend. De zesde vorst was afwezig. De bevolking is overal vriendschappelijk gezind en juichte de troepen, die den 25n Augustus Wadjo binnengerucht zijn, overal op hun marsch door het landschap toe. Ingeleverd werden in 't geheel 131 achter- en 1184 voorladers. Verbinding is verkregen met onze troepen uit Paré Paré, die tot Ambirata zijn opgerukt. De vorst van Boni is nog voortvluchtig. De actie tegen Wadjo is hiertoe vermoedelijk geëindigd.

Ingewijden vermenen, dat in **Lameroc** de meeste kans op tegenstand bestaat.

Nu de expeditie tegen Boni blijkbaar zal verlopen in een vervolging van den radja, blijkt de behoefte aan versterking der maréchaussées urgent en zal men ook spoedig overgaan tot een versterking van dit element aldaar, heijert het *Bat. Nbl.*

Het antwoord van den vorst van Boni op ons ultimatum luidde volgens de *Mak. Cr.*

„Wijders deel ik u mede, dat ik van Uw brief inzage genomen en den inhoud daarvan volkomen begrepen heb. Nooit heb ik gezegd, dat ik mij tegen het gouvernement zou willen verzetten; mijn hart bevat niet anders dan den wensch om mij aan het gouvernement vast te hechten, overeenkomstig de bepalingen van het contract van Martino Eri Topatjing (van 1860). Steeds heb ik op voorbeeld en geluk gehoopt en nog doe ik het, opdat het gouvernement, wetende, dat ik zwak en arm ben, zich over mij ontferme. Daarom is 't, dat ik mij in het geheel niet tegen het gouvernement verzetten wil.

Wat de eischen betreft, door den kolonel aan ons gesteld, die zijn geheel Boni te zwaar (letterlijk: voor de onwilgiging dier eischen vraagt geheel Boni vergiffenis, d. i. geheel Boni weigert ze te accepteren.)

Wat den eisch van den kolonel betreft, om terug te betalen de door het gouvernement gemaakte kosten, die voor de terugreis naar Java medegerekend, al zeg ik 't niet aan den kolonel, dan nog zou hij weten, dat ik niet

in staat ben die kosten terug te betalen. Al verkocht men de geheele bevolking van Boni, dan nog zou, naar mijn meening, de opbrengst niet voldoende wezen om hetgeen door den generaal (d. i. de regering) is vastgesteld, te betalen.

Ik wacht nu slechts af het medelijden en de ontferming, zoowel van God en zijn profet, als van het gouvernement.

Heil! tot zoover.

Men seinde uit **Medan** aan 't *Bat. Nbl.*, dat de resident van Sumatra's Oostkust, de heer **Schaap**, in October pensioen zal vragen.

Op **Atjeh** zit men ook niet stil, en wordt daar nog flink gepatrouilleerd, getuigen de verschillende patrouilles onder luitenant van Braam Morris, die bij **Paloh Poelo** (Pedië) een kleine bende verraste; onder luitenant Bueno de Mesquita, die in **Blang Tripa** zeven vijanden onschadelijk maakte; een patrouille van Babar Kroëng Mongi, die bij **Nandjeng** de ladang overviel, waarbij 9 dooden (waaronder 4 vrouwen); een andere patrouille, onder kapitein Stoop, die de ladang aan de **Aloe Kita** (Boven-Pedië) overviel, waarbij weer 5 vijanden sneuvelde; de patrouilles, onder luitenant Evers, die in 't gebirge van **Salamanga** ageerde, en onder luitenant Cammas, die in Boven Singkel 2 Bataks neerlegde, die de spits aanvielen en eindelijk een patrouille in de **Lautstreek**, die bij **Nepar** op een bende stuitte, waarbij 3 vijanden sneuvelde.

Uit **Z. O. Borneo** werd door den resident van Bandjermasin per draad bericht, dat de patrouille, onder luitenant Kramers, den 1en Augustus de versterkte woning van panglima Lentik te Goemoeng Boer verlaten vond. Van een tweede patrouille, die 3 op 4 Augustus in bedoelde woning bivakkeerde, werden 2 personen gewond. Troepen blijven het terrein om Goemoeng Boer afpatrouilleeren. De Sultan is om zijn weinige medewerking met f 1000 beboet.

De colonne Messemackers van de Graaff, waarover in ons vorig blad, is, volgens een telegram van den resident der Z. en O. afd. van Borneo, te Long Iram aangekomen. (**Boven doesoën**).

De 1e luitenant **W. H. Vink** is nabij Teling aan de Teisericriver, op **Borneo**, gesneuvelde.

Vermindering van den pensioenlast, veroorzaakt door het indische officierscorps is de titel van een hoofdartikel in de *Javabode* van 18 Juli jl., waarin de schrijver Si A Boeh zijn stem verheft tegen de thans in overweging zijnde regeling, ten einde den pensioenlast te beperken.

In de *Javabode* verscheen n. l. onlangs een bericht, mededeelende dat bij het legerbestuur de vraag werd overwogen of het niet gewenscht ware om officieren, die om de een of andere reden voor den hooger rang worden voorbereid, doch voor den door hen bekleeden rang allezins geschikt worden geoordeeld, in sommige betrekkingen te laten doordienen. Voor die betrekkingen zouden dus worden gekozen dezulken, waarin de betrokken officier geen gevaar zouden loopen, onder jongere, hen voorbereidde collega's te dienen, zoals die van commandant van een der assistent-kaders, gewestelijk commandant te Banka, in de Lampongs en andere, van enkele bureaudeinstellen, van magazijnmeester bij de artillerie of de militaire administratie en andere.

Naar schrijver verneemt, zou de landvoogd die vraag aan de orde hebben gesteld en het is niet te verwonderen dat de regering eindelijk eens naar middelen zoekt om den ontzettend zwaren pensioenlast voor den staat eenigszins draaglijk te maken.

De aandacht der regering is immers eenigen tijd geleden door den wiskundigen adviseur van het departement van koloniën ernstig gevestigd op de onrustbarende vermeerdering der pensioenen en heeft de minister van koloniën naar aanleiding daarvan een onderzoek gelast naar middelen, om dat doel te bereiken.

De nadeelen, verbonden aan het laten doordienen van gepasseerde officieren, en die niet mogen worden ontschat, blijven — zegt schrijver — in zekere mate kleven aan het stelsel, dat, volgens het vorenbedoeld bericht, thans bij het legerbestuur in overweging zou zijn. In 't belang van de promotie der jongeren toch, zou het aantal betrekkingen, w. l. gepasseerde officieren zouden kunnen blijven doordienen, niet te zeer kunnen worden uitgebreid, zoodat of de staat slechts luttel vermindering van den pensioenlast zou verkrijgen, of de bevordering der jongeren zou worden benadeeld, waardoor weder een ontvreden geest in een verandering van het officierscorps zou worden teweeg gebracht, hetgeen natuurlijk ten eerste met het onmiddellijk staatsbelang zou strijden.

Schrijver kan dan ook niet medegaan met de voorgestelde wijziging in die regeling, welke den officieren de gelegenheid gaat scheppen om reeds, na 16 jaren, 's lands dienst met pensioen te verlaten. Tal van officieren zal dan vermoedelijk van de gelegenheid gebruik maken, om minder goede promotie-voorzichten, ziekelijkheid of een gebrekkelijk fysiek, zich op betrekkelijk jongden leeftijd van 's lands dienst los te maken, ten einde in beter betaalde particuliere betrekkingen een goed heenkomen te zoeken. Gemiddeld zal de officier toch op 35jarige leeftijd — bij invoering van bedoelde gunstige bepaling — gedeeltelijk pensioen hebben verdiend en het is niet te verwachten dat niet de minste energieken van de, hun aangeboden, gelegenheid gebruik zullen maken. Schrijver zou dan ook een geheel anderen weg willen inslaan om het doel te bereiken, n. l. om de bruikbare krachten voor het leger te bewaren in voor hen geschikte betrekkingen, zonder daardoor de vooruitzichten der jongeren te verminderen, daarbij elke krenking verhoedende van voorbereidde officieren. Hij meent het middel te moeten zoeken in het ontmenen aan de ranglijst der officieren van de waarde,

welke haar tegenwoordig wordt toegekend en het verschaffen aan het legerbestuur van een middel om die ranglijst telkenmale naar vaste regels te doen wijzigen.

Hij beveelt het fransche stelsel van vooruitschrijvingen in de ranglijst aan, dat daarin bestaat, dat voor iedere verdienstelijke daad, de betrokken officier een zeker vastgesteld aantal nummers in de ranglijst opschuift. Bijv. zou men in ons leger voor ieder jaar, met onderscheiding te velde doorgebracht, een zekere opschuiving kunnen vaststellen; verder voor het met succes bekleeden van een moeilijk commando gedurende een vooraf bepaalden tijd, voor het met succes uitoefenen van civiel gezag, voor goed geslaagde verkenningstochten in onbekende streken in den Archipel, voor het uitvoeren van moeilijke bouwwerken, voor het herhaaldelijk zich onderscheiden in hippische sport voor den cavalerie-officier enz. enz. Bevoorrecht bij dit stelsel van enkelen zou tot de geringste afmetingen kunnen worden teruggebracht door iedere opschuiving in de ranglijst, bijv. bij dag- of algemeene order toe te kennen met opgave van de redenen.

Door zulk een regeling zou een ieder in de gelegenheid worden gesteld, zijn eigen nummer in de ranglijst te wijzigen en zullen in iederen rang de meest verdienstelijke officieren aan 't hoofd der ranglijst komen te staan en zullen de middelmatigen worden voorbereid, echter met de kans zichzelf weer in de hoogte te werken. Het afmaaksysteem, dat steeds zooveel verbittering wekt, wordt tot de geringste afmetingen teruggebracht en alleen de slechte officieren verlaten onvrijwillig den dienst.

Door de bevordering op deze wijze toe te kennen als de hoogste belooning voor werkelijke verdiensten behoudt de staat ook de middelmatige officieren in die rangen, w. i. zij niet meer weten nit te blinken boven hun collega's. Ook zou het moeilijke vraagstuk der bevordering bij keuze hierdoor tot een bevredigende oplossing worden gebracht. Van het verlenen van terugwerkende kracht mag natuurlijk geen sprake zijn.

Tot zoover de schrijver.

Wij gaan geenszins mede met schrijvers optimistische beschouwingen, wat de invoering van het fransche stelsel betreft en achten zulks volstrekt geen verbetering, omdat het uitgaat van de foutieve grondgedachte: dat een ieder het in zijn macht heeft om zijn eigen nummer in de ranglijst te verbeteren. Niet een ieder is toch in de gelegenheid iets te presteeren, ten einde voor eene opschuiving in aanmerking te komen en waar blijft de grens van beoordeeling? En wanneer 't waar mocht wezen, dat met de invoering van dat stelsel de bevordering bij keuze zou vervallen, zouden wij zulks zeer betreuren, daar het landsbelang daarmede niet altijd gebaat zou zijn. Officiëren toch, als van Heutsz, van Daalen, Christoffel, zouden dan niet vlug genoeg kunnen komen in de positie, waarin de staat het meeste nut van hunne talenten kan trekken. Bleef naast het nieuwe stelsel de bevordering bij keuze bestaan, dan zou de zaak nog ingewikkelder worden. Den een zou men een aantal nummers in de ranglijst naar boven brengen, den ander al dadelijk tot den naasthooger rang bevorderen, voor gelijksoortige feiten, waarvan de appreciatie afhangt van niet immer constante inzichten en beoordeelingen.

Het doel, dat de schrijver met zijn stelsel beoogt: „de officieren langer in het leger te behouden“, zou o. i. daardoor toch niet worden bereikt. Meer nog dan thans het geval is, zullen velen zich gepasseerd achten en het leger verlaten, zoodra het pensioen verdiend is. Om het beoogde doel te bereiken, staat o. i. slechts één weg open en die is: de bepaling, dat het pensioen eerst kan worden verkregen na langeren diensttijd dan 20 jaren; maar ook aan een dergelijk stelsel kleven niet geringe gebreken.

Een Onkiesheid, die tot Misverstand Aanleiding geeft.

In het kerkelijke blaadje *Le Refuge*, journal des églises évangéliques wallonnes des Pays-Bas, van 18 Aug. jl., staat bij de rubriek: *Nouvelles et faits divers* onder den titel: **L'esclavage à Java**, het volgende te lezen:

„On pouvait lire dernièrement dans un grand journal de Batavia, l'annonce suivante:

„Livraison au plus bas prix: boeufs de trait de Madura; magnifiques bêtes de boucherie de Madura, travailleurs jeunes, sains et bien bâtis de Java-Est, hommes et femmes à 60 gulden (123 francs) franco Belawan; chevaux de selle et de voiture de l'île de Rotti. En nous recommandant à votre bienveillance, H. Leeksema Kzn., Soerabaja.

Le Comptoir d'émigration de Soerabaja publie la réclame que voici:

„Nous livrons des travailleurs jeunes, sains et bien bâtis de Madura, de Java, des îles de la sonde, ainsi que des Chinois. Nous nous chargeons aussi d'exécuter toutes les commandes de bêtes de boucheries et de trait.

Nos lecteurs penseront: quel singulier comptoir d'émigration! offrir pêle-mêle dans la même annonce, boeufs, hommes, moutons. Puis l'indignation les saisira, les invectives monteront à leurs lèvres pour faire place à la compassion envers ces êtres humains, réduits à l'état de bêtes de somme par la cupidité de leurs semblables et ils s'écrieront bien haut ce hideux esclavage.

Mais combien penseront qu'ils doivent la disparition de cette triste coutume dans nos contrées, à la venue de Jésus Christ, qui proclama la liberté aux captifs et l'égalité des hommes entre eux.

NEMO

De l'Echo des Alpes maritimes.

Gelukkig werd in *Le Refuge* van 1 Sept. een ingezonden stuk opgenomen van den heer **L. W. C. van den Berg**, die zijne groote verbazing er over te kennen gevend, dat een fransch blad werkelijk zou kunnen meenen, dat op Java nog **slavernij**, in den letterlijken zin van het woord, zou kunnen heerschen, er aan herinnert, hoe deze den

19den Juli 1859 wettelijk en feitelijk afgeschaft werd, nadat door beperkende maatregelen, sedert 1819 voorgescreven, het aantal slaven reeds zoo zeer was afgenomen, dat het gouvernement in 1859 er slechts 1274 had vrij te koop op een totale bevolking van ± 12 miljoen zielen.

Omtrent onze overige bezittingen in den Oost-Indischen Archipel merkt hij op, dat ook daar de slavernij niet meer bestaan kan, dan in de verlaten Inlandsche staatjes, die aan ons onderworpen zijn, en zelfs daar nimmer in zuiveren menschenhandel omtaardt.

Terwijl wij den heer v. d. B. dit laatste helpen wenschen, zijn wij het volkomen met hem eens, waar hij de verregaande onkiesheid in de gewraakte advertenties, welke natuurlijk de werving van vrije kolies voor de ondernemingen op de buitenbezittingen betreft, geheel voor rekening laat van het bureau, dat die deed plaatsen — en van de administratie der courant, die haar opnam, zonden wij er aan willen toevoegen.

Werkelijk worden dergelijke annonces van zóo stuitende vorm in de Indische bladen nog wel eens aangetroffen, en daar de publieke opinie ook in deze veel ten goede kan leiden, willen wij deze gelegenheid niet ongebruikt laten, om er de aandacht op te vestigen.

Ook moet diezelfde onkiesheid een schadelijken invloed hebben op het gehalte der emigranten, die door zulke bureaux worden geworven, want de onbedorven Inlander, vooral de Javaan, is van nature fijngevoelig.

West-Indische Berichten.

Suriname. De Royal Mailboot die omstreeks het midden van de vorige maand te Paramaribo werd verwacht, zou de laatste diër maatschappij zijn om de hoofdstad onzer kolonie aan te doen, tenzij de stappen door den agent diër maatschappij bij het surinaamsche gouvernement aangewend om subsidie te verkrijgen, tot het gewenschte doel zouden hebben geleid.

Wij ontleenen aan de *Dépêche Coloniale*, dat het fransche postbestuur zou hebben weten gedaan te krijgen, dat de Royal Mail met de Compagnie Transatlantique in het brievenvervoer voor Cayenne zou voorzien. Met den dienst Demerara-Paramaribo voor de gouvernementstoomers, zouden we op die wijze zonder subsidie er af kunnen komen, wat het brievenvervoer betreft. Maar het is de vraag: of, waar ontwikkeling der kolonie op den voorgrond staat, het verlies eener groote stoomvaartverbinding der kolonie en dus ook het moederland, dat bij moet passen tot dat Suriname zichzelf bedruipen kan, niet duurdert zou te staan komen, dan het bedrag voor een eventueel subsidie?

Onze West schreef hieromtrent: „Zonder over deze aangelegenheid aanstonds een besluit oordeel uit te spreken, willen wij er toch op wijzen, dat vele en gewichtige belangen het zeker gewenscht maken, dat de wekelijksche overzeesche verbinding, die de kolonie thans heeft niet verandere in eene veertiendaagsche, zoodat het geval zou zijn, indien de Kon. West Ind. Maildienst alleen overbleef. Door een zestigtal kooplieden is een adres gezonden aan den gouverneur om te trachten den dienst der Royal Mail voor Suriname te behouden.“

Voorloopig zal intusschen de engelsche mail door een der koloniale vaartuigen van Demerara worden afgehaald, zoodat bleek uit het vervroegde tijdstip van vertrek der mail over Nickerie naar Demerara met een der koloniale vaartuigen.

De „Koninklijke Westindische“ blijkt plezier te beleven van hare vaart op New York, waaraan ze, zoodals wij aan de surinaamsche bladen ontleenden, meerdere uitbreiding wensch te geven. De „Prins van Oranje“ onlangs te Paramaribo van New York aangekomen, bracht een nagenoeg volle lading uit het Yankee-land in de kolonie aan.

Heel wat minder plezier beleeft de kolonie van hare Javaantjes, waaromtrent we in het verslag eener rechtszitting, in *Onze West* voorkomende, het volgende lezen: „Het begint er zoetjes aan op te lijken, alsof wij hier georganiseerde rooverbenden krijgen van vagebondeerde Javanen. Hoe talrijk die heeren rondzwerven, vooral in Commewijne, is onzen lezers bekend. Het zondarsbankje heden was te klein om alle liefhebbers te bevatten. Er kunnen maar 7 op de bank zitten en er waren er 13, zoodat 6 moesten blijven staan. Deze bende Javanen staat terecht wegens diefstal met braak bij nacht in een bevoordeeld huis en met geweldpleging.“

Het geval was nog al opmerkelijk, daar het nachtelijk bezoek diër heeren een landgenoot op plantage Belwaarde betrof, die nu juist hard op weg was om aan te tonen, dat spaarzaamheid ook door lieden van zijn landaard kan worden betracht. Hij zelf was niet tehuis, maar zijn vrouw wel, die door bedreigingen als anderszins gedwongen werd om lijdelijk aan te zien, dat heel hun hebben en houden, w. o. f 150 aan contanten, werden uitgedragen. Door het openbaar ministerie werd tegen de roovers collectief de doodstraf geëischt. Zoo'n vaart zal het in het vonnis wel niet loopen, ondanks het getal derden der boosdoeners, maar 'n voorbeeldige straf schijnt wel op hare plaats te zijn.

Vanwaar al die vagebonden? Aan gebrek aan werk schijnt het niet te liggen. De *Surinamer* wist toch mede te deelen, dat door de verbetering in de cacao-cultivatie, de plantage-eigenaren hunne contract-koelies weder van den dienst der koloniale spoorwegen hadden kunnen overnemen. Het schijnt dus, dat die minder gewenschte toestand onder de Javanen nog steeds moet worden geweten aan het slecht gehalte der vroeger uitgezonden immigranten.

Wat de rijstcultuur aangaat, rijkt men het in de kolonie nu ernstig te gaan meenen. Men weet, dat er al sprake was van de oprichting van rijstpelmolens hier en ginds in de kolonie. Maar nu zijn voor Paramaribo alleen twee vergunningen tegelijk verleend voor de oprichting en exploitatie van stoomrijstpelmolens, eene in de Sarumacastraat door de firma Kersten, en eene in de Watermolensstraat door een Engelsman van Berberice op te richten.

ADVERTENTIËN.
Mooie eerste Stand.
Gemeenb. Villa nabij Kurhaus Scheveningen, met balkon open en gesloten Veranda op 't Zuiden, Badkamer, etc., wordt geheel of gedeeltelijk bilijk te huur aangeboden.
Franco brieven letters A B aan het bureau dezer Courant.

Pension Büchner.
Laan van Meerdervoort 498,
hoek PERPONCHERSTRAAT
Den Haag.
Logies te verkrijgen
per maand, per week en per dag.
Volledige Badinrichting in huis.

Mme. Vc Domis Desfossez.
Offre des leçons de conversation à 5 florins par mois plusieurs élèves réduction. Cours spéciaux pour dames et jeunes filles.
Prière d'écrire ou de s'adresser de 2-4 de relevée.
Jacob van der Doesstraat 41. Den Haag.

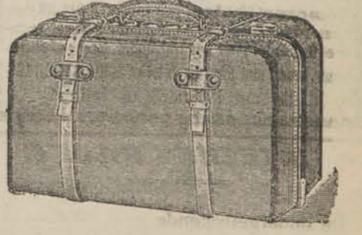
DRINKT HUBERTUS' SPRÜDEL
De Kroon der Tafelwateren.
Het Goedkoopst natuurlijk Bronwater.
Heele flesschen of kruiken 16 ct.
Halve „ „ „ 13 „
Alom verkrijgbaar.
Hoofddepot voor Nederland en Koloniën:
H. F. KRUMMEICH Bierkade 5a, DEN HAAG.
TELEPHOON 997.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,
Hofleveranciers
van H. M. de Koningin en H. M. de Koningin-Moeder.
Gedempte Raamstraat 11-12,
'S-GRAVENHAGE.

Ned. Fabriek van
Banieren, Vaandels, Militaire Bordenwerken.
Inrichting voor 't borduren van
Lambrequins, Stoelzittingen, enz.
Uitgebreide Weverij en Passementfabriek
voor de vervaardiging van Franjes, Embrasses en Agrementen in soliede qualiteit en iedere verlangde kleur.
CONCUREERENDE PRIJZEN.

REPATRIEERENDEN.
Compleete meubileeringen
in Huur,
Voor benedenhuizen van af f 15 p. ind
" bovenhuizen " " - 25
Voor geheele woningen na overeenkomst.

INLICHTINGEN OMTRENT WONINGEN etc.
OP AANVRAAG.
Meubelfabriek en Magazijnen
v/h CORSMIT BROSSOIS & Co.
WAGENSTRAAT 18. — DEN HAAG.
SPECIAAL ADRES
VOOR COMPLETE MEUBILEERING.

Koffermakerij
W. Poppink.
143 Pr. Hendrikstraat 143
Best adres voor
degelijke sterke en goedkoopste Reis- Hut- en Mailkoffers.
Reparatiën spoedig en billijk.

EDUARD PELGER,
MAGAZIJN VAN
HEERENHOEDEN.
Prinsestraat 39,
1ste huis naast de Brandweerkazerne,
's-GRAVENHAGE.

BLOUSES. COST. ROKKEN
A. LANGEMEIJER,
den Haag, Hoogstraat.
Dames- en Kinder-Confecties,
JAPONSTOFFEN.
TAILLE COSTUMES,
gemaakt en naar maat.
ELEGANTE COUPE.
BILLIJKE PRIJZEN.
Eigen Ateliers.
JUPONS. PEIGNOIRS.

Over te nemen
een **GRAMOPHONE** met zeer
zuivere **microphone** en 15 groote
platen, waarvan enkele aan 2 kanten
bespeelbaar, voor **40 gulden.**
Te bevragen Bureau van dit Blad.

En gros. En détail.
Hoofd-Depôt
voor
's-Gravenhage
van af
15 October 1884,
van het
ECHTE
Prof. Dr. G. Jaeger's
Normaal-
Ondergoed,
voor
Heeren, Dames en
Kinderen,
in Zomer- en
Winter-qualiteit,
uit de Fabriek der Heeren
Wilh. Bengel Söhne, Stuttgart,
tot de laagste prijzen.
Lijders aan Jicht en Rheumatiek ten
zeerste aanbevelen.
A. VAHLE & Co.
DEN HAAG, Hoogstraat 14,
Telefoon 2470.
ROTTERDAM, Hoogstraat 340.
Telefoon 2937.
Opzichtzending franco door geheel
Nederland.

den Haag
Pension Koninginnegracht 47
geopend geheele jaar.
H. W. G. ROOSEBOOM.
Nice
Pension Hollandaise
VILLA NINE.
Avenue Auber
geopend NOVEMBER-JUNI.
H. W. G. ROOSEBOOM - H. E. van Blommestein.

PRIVAAT- EN CURSUSLESSEN
in TEEKENEN en SCHILDEREN.
Voor jonge Meisjes, Dames en Heeren
met olie- en waterverf op voorwerpen als:
hout, glas, satijn, fluweel, linnen, vuurscher-
men, kamerschermen, photo's. — Boetseeren
met caoutchouc op vazen, bloempotten enz.
Brandschilderen op houtvoorwerpen, kussens
v. fluweel, laken enz. Sepia borden en tegels.
Stilleven en bloemen n. d. natuur enz.
Ruim 200 voorbeelden v. bloemen, land-
schappen, vogels, vruchten en figuren worden
in bruikleen gegeven.
Atelier Weimarstraat 52.
CONSTANCE VAN TRICHT,
Leerares Middelh. Ond. Teekenen.

Joh. P. WASSENAAR,
Schoenmagazijn,
Prins Hendrikstraat 123.
bericht de ontvangst eener ruime collectie
Zomerartikelen bestaande in fijn Hee-
ren-, Dames- en ook Kinder-Schoen-
werk, ieder paar gegarandeert. Prijzen billijk.
Neem proef met mijn ijersterke SCHOOLLAARZEN
Atelier voor Reparatiën en Maatwerk.

INTEKENEN BIJLET.
De ondergeteekende
wonende te _____ wenscht
donateur-_____ te worden der Vereeniging
lid _____
„Oost en West” tegen een jaarlijksche
contributie van f _____
den _____ 490
Straat of gracht _____ Handteekening _____

's-Gravenhaagsche
Crediet-Vereeniging en
Depositokas
Den Haag — Buitenhof 46.

Waarborgkapitaal en Reserve
f 400.000.
Directie:
Mr. I. B. VAN BERCKEL. — J. L. DIETZ.
Commissiehandel in Effecten en Coupons.
Credieten tegen persoonlijk of zakelijk
onderpand. Verhuurt Safes in den brandvrijen
kelder. Plaats gelden à deposito, in chèque-
rekening, in de spaarkas.
Fourniert tegen zeer voordelige koersen Traites
op de belangrijke plaatsen in Ned. Indië.
Verstrekt alle gewenschte inlichtingen.
Kantoortijd 9—3 uur.

C. HOYNG,
Den Haag. — Utrecht.
Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvraag toegezonden

Echt Chineesche Thee,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Lincoln Journey Boots
gemakkelijkste schoenen voor de reis.
ALLEEN-VERKOOP.
A. KOGELS & ZON,
PRINSESTRAAT 56. TELEFOON 2825.

Lambert Waterreus,
Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.
TELEFOON 1447.
Koloniale waren - Comestibles.
Importeur van Indische Ingredienten v/d Rijsttafel.
ONTVANGEN: Honing in de Raat in glazen doozen.
Lemon Cheese jam (Kennemerland).
Rademaker's & Krapelien's & Holm's Eikel Cacao.
etc. etc.

H. VAN ROOY,
Amerikaansch- en Fransch Schoeisel.
Bankastraat 4 L, Den Haag,
naast de Melkinrichting „de Sierkan”.

HEINEKEN'S
(Oudste) Glazenwasscherij
Stoom Jaloezieën- en Rolluikenfabriek.
Driehoekjes 3, voorh. Wagenstraat 39a, Den Haag.
Telefoonnummer 2478.
Amsterdam, v. d. Helststraat 1.
Utrecht, Potterstraat 20.
Hilversum. Arnhem. Nijmegen.

Een goede **SHERRY** heeft tweeërlei uitwerking. Hij
„stijgt naar het brein, maakt het gevat, vlug, vol van vermake-
„like invallen welke, aan de tong toevertrouwd, je ware
„geestigheid voortbrengen. De tweede eigenschap van dien
„voortreffelijken Sherry is dat hij het bloed verwarmt; mocht
„het te voren koel zijn en traag vloeien, het zeker kenmerk
„van lafhartigheid, de Sherry maakt het warm en het hart
„voelt zich tot iedere moedige daad in staat; de wijn maakt
„dapper. Zoo zie je, hoe 't komt dat Prins Hendrik zoo
„dapper is: door een glas goeden, pittigen SHERRY is hij zoo'n
„wakkere held geworden. (Shakespeare, Henry IV, B.)
Beide niet hooggenoeg te waardeeren eigenschappen be-
vordert het geregeld gebruik van **Amontillado Sherry,**
f 1.75 de fl., f 35.50 de 24 fl. van

C. L. DROSSAERS, den Haag, Plaats 24, kelder.
Depôt: Restaurant „Oost en West”, Laan v. Meerderv. 195.
Agenten: v. ALPHEN Jr., te Bandoeng en J. B. D. VAN KETWICH te Klaten.

H. HOLLENKAMP en Co.
Vijzelstraat, hoek Keizersgracht, Amsterdam.
Telefoonnummer 1118.

SPECIAAL ADRES voor de Levering van
OOST- EN WEST-INDISCHE UITRUSTINGEN.
alsmede Civiele en Militaire Uniformen.

Het Bureau van Oost en West, Laan van Meerdervoort 195, is op
aanvraag, volgaarne bereid de gewenschte inlichtingen te geven omtrent de
levering der goederen door bovenstaande Firma.

„Arnhem” Levensverzekering-Maatschappij
„ARNHEM”.

Directie: Th. LIEFRINCK, P. A. BOONE.
Generaal-Inspecteur: C. A. VAN DER HUUCHT, te 's-Gravenhage.
Inspecteurs: H. N. STAKMAN te 's-Gravenhage; G. O. A. VUNDERINK te Groningen;
H. VEDER te Arnhem; J. P. PUNT te Breda.
Bijkantoor te Batavia, Directeur J. WILDEMAN.

INKOOP van OUDE en INDISCHE BRILLANTEN.
Speciaal adres voor verstijpen van Brillanten.
Geeft hoogste waarde voor Parelen en andere Edelgesteenten.
N. BLOM. Amsterdam, N. Heeregracht 9.

De Firma TER MARSCH & Co.
Hofleveranciers te ROTTERDAM
levert, onder nevensstaand Fabrieksmerk, uitsluitend
prima kwaliteit
Vleeschwaren, Soepen, Sausen, Hammen,
ENZ. ENZ.
Vraagt uitgebreide Prijscourant voor Export of Binneland.

Eerste Nederlandsche
Verzekering-Maatschappij op het Leven en tegen Invaliditeit.

Hoofdkantoor 's-Gravenhage, KNEUTERDIJK 11.
Directeuren:
Jhr. Mr. W. SIX, Mr. H. GOEMAN BORGESIUS en Mr. Dr. W. P. J. BOK.
Adjunct-Directeur: P. DEURINK.
Sluit Levensverzekeringen in alle vormen, Weduwpensioenen, Studiebeurzen, dadelijk
ingaaende en uitgestelde Lijfrenten.
Spaar- en Levensverzekeringen zonder geneeskundig onderzoek.
Levensverzekeringen met staking van Premiebetaling bij intredende Invaliditeit.
Invaliditeits-Pensioenen, gecombineerd met ouderdoms-pensioenen.
Bijkantoren te: AMSTERDAM, ROTTERDAM, GRONINGEN, DORDRECHT
BRUSSEL, SOERABAJA en PARAMARIBO.

AUG. SAVELKOUL,
Voorheen J. VAXELAIRE & Co.
AMSTERDAM. BATAVIA.
SINGEL 429, 31, 33, 35, hoek HEILIGEWEG,
AMSTERDAM.

Het eenige adres in geheel Nederland.
Met FILIAAL te BATAVIA „Rijswijk”.
Speciale Inrichting voor
INDISCHE UITRUSTINGEN.
UNIFORMEN voor HH. Ambtenaren, Officieren van het O.-I. Leger en Marine.

Door veeljarige eigen ondervinding, tijdens mijn verblijf te Batavia,
ben ik in staat alle Kleeding volgens de eischen, voor Indië gesteld,
te leveren. Te Amsterdam worden dezelfde gegarandeerde kwaliteiten
Linnen, Drill en Khaki Costumes; alsook speciaal voor de Tropen
geschikte Fantaisie- en Ceremonie-Costumes geleverd, als te Batavia.
Daar hier in Nederland uitrustingen geleverd worden, die in
Indië gekomen, totaal onbruikbaar blijken te zijn, (alleen uit
grek aan ervaring op dit gebied), is eene garantie, zoowel te
Amsterdam als te Batavia door mij verstrekt, van zeer groot
belang. Door het bestaan van mijn zaak hier te lande, zijnde
dezelfde als die te Batavia, is het bezwaar van hier in Europa
zijn Uitrustingen te koop opgeheven
Geïllustreerde Prijscourant franco op aanvraag.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCH LLOYD”
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia
	1905	1905	1905	1905	1905
Goentoer †	16 Sept.	28 Sept.	3 Oct.	23 Oct.	25 Oct.
Lawoe	30	12 Oct.	17	6 Nov.	8 Nov.
Ophir †	14 Oct.	26	1 Nov.	20	22
Gedé	28	9 Nov.	14	4 Dec.	6 Dec.
Sindoro †	11 Nov.	23	28	18	20
				1906	1906
Salak	25	7 Dec.	12 Dec.	1 Jan.	3 Jan.
Willis †	9 Dec.	21	26	15	17
Ardjoeno	23	4 Jan.	9 Jan.	29	31

† 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.
De Hoofd-Agenten: Ruys & Co., Rotterdam.
De Agenten: Eijkensluysters & Tromp, Anna Paulownastraat 11, 's-Gravenhage.

Het plan eener vestiging van nederlandsche boeregezinnen in de kolonie blijkt niet onverdeeld instemming in de kolonie te vinden, waar er o. a. zijn, die de daarvoor te bestemmen gelden beter besteed zouden achten om de lieden te helpen, die door de cacao-crisis achterop zijn geraakt.

Den 6en Augustus II. had eene door den heer O'Ferral opgeroepen bijeenkomst van broedeloze planters in het gebouw der Loge Concordia plaats. De opkomst was niet groot en werd slechts bijgewoond door een dertigtal onplanters, enz. Er werd besloten een verzoekschrift te richten aan den gouverneur, om steun te verzoeken voor broedeloze planters op denzelfden voet, als het koloniasatiewerf beoogt aan hollandsche boeren te verleenen.

Curacao. Wij ontleenen aan de *Wekker* het volgende uittreksel uit het Voorloopig Verslag van den Koloniale Raad op de ontwerp-verordening, tot intrekking der verordening op de heffing eener inkomstenbelasting in de kolonie.

De afdelingen konden geen ingenomenheid betuigen met de indiening van deze ontwerp-verordening. Eenige leden verklaarden zich tegen de intrekking van de verordening, goedgekeurd door den Koloniale Raad in zijne vergadering dd. 3 Februari 1904, daar zij meenden, dat deze verordening aan redelijke eischen voldoeft, behoudens zinstorende en technische fouten, die na de afkondiging er van, bij eene nieuwe verordening verbeterd kunnen worden. De in de goedgekeurde verordening opgenomen bepalingen, die onuitvoerbaar zouden zijn, hebben zij niet mogen ontdekken.

Andere leden, overwegende, dat de evengenoemde door den Raad goedgekeurde en door den Gouverneur vastgestelde verordening nooit afgekondigd en bijgevolg niet verbindend is geworden, legden zich de vraag voor: of de goedkeuring en vaststelling der thans ingediende Ontwerp-Verordening tot heffing eener inkomstenbelasting, tot de behandeling waarvan er overigens bij de Afdelingen geen principieel bezwaar bestaat, wel noodzakelijk gepaard moet gaan met intrekking van een over hetzelfde ontwerp handelende niet verbindend geworden verordening?

De afdelingen oordeelden het daarom in het belang der zaak, het Bestuur nogmaals in overweging te geven, nu met de invoering der inkomstenbelasting twee jaar is gewacht, de definitieve behandeling er van op te schorten, totdat het bekend zal zijn, zij het ook in rawe trekken, welke wijzigingen in het belastingstelsel tegemoet kunnen worden gezien. Bekendheid daarmee zal zeer zeker van veel invloed zijn op de houding van den Raad tegenover de voorgestelde inkomstenbelasting. De veronderstelling lijkt immers niet ongegrond, dat met het oog op den langen tijd, dat er sprake is van de herziening van het belastingstelsel, het Bestuur wel zal hebben vastgesteld, op welken grondslag moet worden voortgevoerd.

De Koloniale Raad blijkt dus weinig geneigd te zijn de verzochte medewerking te verleenen. In zijne M. v. A. dringt de gouverneur-generaal aan op de behandeling van deze verordening en van die, ter definitieve regeling der inkomstenbelasting.

waar die in de nabijheid der stad in veel gunstiger conditie verkeeren dan de overige, wijl ze voor de meer loonnende groenten, vruchten en hoenderteelt kunnen worden benut, terwijl de huurders der meer verwijderde landjes zich moeten bepalen in hoofdzaak tot den verbouw van kleine maïs, met alle wisselvalligheden daaraan verbonden.

Opmerkelijk is, — en hier doet de schuld, waaronder vele plantage-eigenaars gebukt gaan, veel toe af —, hoe weinig verschil valt waar te nemen in de wijze van exploitatie der groote of kleine ondernemingen: „Op de grootste plantage geschiedt alles even eenvoudig en primitief als in het kleinste tuintje.“

Schrijver gaat dan na op welke wijze thans door middel van landbouw en veeteelt wordt partijtrokken. Achtereenvolgens worden eerst de verschillende cultuurs ter sprake gebracht van divi-divi, maïs, aloë, groenten, voedergewassen en boomvruchten, en daarbij nuttige wenken gegeven, om in den bestaanden toestand verbetering te brengen.

Ten aanzien van de divi-divi-cultuur wordt opgemerkt, hoe hier van een eigenlijke cultuur geen sprake kan zijn, waar de meeste boomen groeien, waar het toeval in overeenstemming met de geit (die de schil der gestolen vrucht oppeuzelt en de boonen uitwerpt) het wil, terwijl ze verder aan hun lot worden overgelaten. Uitbreiding en verbetering dezer cultuur acht schrijver zeer mogelijk en ook aan te bevelen, zonder vrees voor overproductie — de hamburgsche markt alleen absorbeert voor omstreeks 900000 gld. van het divi-divi-product, waarbij dan nog komt de groote invoer van New-York, terwijl de jaarlijksche uitvoer van divi-divi der kolonie Curacao eene totale waarde aanwijst van omstreeks 125000 gld.

Wat de maïscultuur aangaat wordt gewezen op de mogelijkheid om door grondbewerking en bemesting, in verband met keuze van zaaijaar, betere resultaten te verkrijgen. Ook wordt er in de kolonie weinig gedaan ter bestrijding van ongedierte, waar o. a. de z.g. „worm“ en de „vlieg“ eene hoofdrol spelen.

Van de aloë-cultuur verwacht schrijver voor de kolonie goede resultaten, waar nu nog, niettegenstaande de cultuur reeds jaren nederligt, tengevolge van den door „slordigheid en verkeerde practijken, bij de bewerking begaan“ verloren goeden naam der curacaosche aloë, de planten nog overal in gesloten rijen staan, waar zij niet opzettelijk zijn vernietigd.

De verbouw van verschillende inlandsche en europeesche groenten, heeft weinig te beteekenen, zegt schrijver, wien wat hij op Curacao van het tuindersvak zag, slechts penterwerk geleek. Het weinige, dat geleverd wordt, toont evenwel, dat uitbreiding mogelijk is. Voor dat vak zal, naar zijne meening, de watermeloen misschien eens nog de belangrijkste cultuur-plant worden, die wellicht ook voor export in aanmerking zal kunnen komen, doch niet, dan nadat eerst het noodige voor de veredeling der vrucht zal zijn gedaan.

De cultuur, welke zeker wel de meest verwaarloosde is, is die van voedergewassen, zegt schrijver, en na omtrent de bestaande cultuur en de, bij uitzondering op rationeelen grondslag gedane pogingen om daarin verbetering te brengen, het een' en ander te hebben in 't midden gebracht, besluit hij te dezen opzichte:

„Uit al het vorenstaande blijkt echter wel, dat men begrijpt iets anders te moeten hebben, maar dat men niet weet, hoe er toe te komen, en daar bij het nemen van al die proeven ook niet aan de allergeestigste eischen wordt voldaan, welke eene cultuur stelt, komt, er niets van terecht, en men heeft weer een reden te meer, om te gelooven, dat op Curacao geene verbetering mogelijk is.“

Na nog eenige nuttige wenken betreffende de cultuur van boomvruchten, die eens „zeker van groot belang is geweest, te oordeelen dat de vele, vaak uitgestrekte, blijkbaar met groote zorg aangelegde hofjes, volgen nog eenige beschouwingen over de veeteelt op Curacao. We ontleenen daaraan, dat de veestapel in de jaren 1900 tot en met 1903 sterk is achteruitgegaan, gebrek aan voeder speelde hierbij een voorname rol. In October 1903 toonde de administrateur van het land Sibiërië schrijver omstreeks 35 vermagerde dieren, als het treurig restant van een fraaie kudde van omstreeks 90 stuks.

Ook onder dit hoofd worden door schrijver tal van wenken gegeven, waarmede men in de kolonie zijn nut zal kunnen doen, maar we gelooven wel, dat een ieder met schrijver zal beamen zijn slotwoord, gewijd aan de geitenhouderij van den kleinen man:

„Aan verbetering van den landbouw behoef niet te worden gedacht, zoolang deze onbepaalde geitenhouderij niet wordt beteugeld.“

Als onbewust anti-landbouw-fanatieus doet sik, door alles kaal te vreten wat onder haar bereik komt, al het mogelijke om den landbouw den kop in te drukken.

Wat Curacao noodig heeft?

(INGEZONDEN.)

Aan

den heer G. E. F. L. van Zuylen, Voorzitter van de Redactie Commissie v. h. Orgaan der Vereniging „Oost en West“, 7a Heerengracht, den Haag.

Geachte Heer!

Verzekerd van uwe warme belangstelling in Curacao en dat U gaarne alles, wat in Uw vermogen is, zult willen doen om de welvaart van dat gewest te bevorderen, richten wij dit schrijven tot U, met verzoek het in het Orgaan der Vereniging op te nemen:

Het schijnt, dat men onzen toestand in Nederland nog altijd maar niet begrijpt, anders zoude men zeer zeker het voor de hand liggend middel grijpen om dien toestand te verbeteren. Wij zijn geen partij toegedaan, wij beoogen met dit schrijven slechts verbetering van onzen toestand, die niet moeielijk te verkrijgen is, als wij maar beginnen te erkennen dat wij Venezuela in de laatste jaren niet altijd zeer vriendschappelijk behandeld hebben en onze relatien met die republiek trachten te verbeteren. Dat heeft Curacao noodig.

Met den handel kan het niet treuriger gesteld zijn; onze kooplieden beginnen het eiland te verlaten en den genadeslag zijn wij nog wachtende. In het belang van onzen handel is het dus: zooveel mogelijk Venezuela vriendschappelijk te behandelen.

Bijna maandelijks worden hier huizen en tuinen, waarvan de eigenaars de verschuldigde interest aan de hypotheekhouders niet betalen kunnen, op publieke veiling verkocht, en bijna altijd door den hypotheekhouder in bezit genomen, aangezien er geen koopers voor die huizen en tuinen zich opdooen.

De voornaamste kade in de Willemstad, waar men alles, wat hier aangebracht wordt, lost, lijkt op de meeste dagen in de week als nistgestorven, aangezien er geen scheepvaart bijna meer bestaat tusschen ons eiland en de naburige republieken, tengevolge der bepaling door Columbia en Venezuela gemaakt: dat er geen schepen, van minder dan vijftig en veertig ton groot, handel mogen drijven met Curacao.

Dat de invoerrechten stijgende zijn, zal zeer zeker toe te schrijven zijn aan den mislukten oogst; alles moet hier uit den vreemde worden aangevoerd, geen korrel inheemsch koren, geen veevoeder en meel van dit eiland zijn te bekomen. Het drinkwater wordt een cent per liter verkocht en is moeielijk te bekomen.

Hopende, dat dit schrijven voornamelijk zal bijdragen

tot de verbetering van onze relatie met Venezuela, blijf ik met achting van Uw HoogEdelgestrengte

de dienstw. dienaar,

Een Curacaonaar, die het wel meent met zijn geboorteplaats.

Curacao, 19 Aug. 1905.

Wat Suriname noodig heeft?

Nu, terwijl ons hoofdartikel van heden luidt: Wat Ned. O. Indië noodig heeft?, uit Curacao ons het antwoord op diezelfde vraag met betrekking tot deze West-Indische kolonie wordt toegezonden, komt van zelf bij ons de vraag op: En wat heeft Suriname noodig?

Zou het antwoord hierop niet kunnen zijn: Een bekwamen, tactvollen Gouverneur, die hart heeft voor het land en er zóó lang zijne beste krachten aan wil wijden, tot hij het weer in bloei zal hebben gebracht.

Van Vreemde Koloniën.

Een belangrijke circulaire. We spraken in ons vorig overzicht van eene, door den franschen minister van koloniën tot de gouverneurs der onderscheiden koloniën gerichte circulaire met betrekking tot de wenschelijkheid om onder de inboorlingen het denkbeeld van coöperatie door onderling hulpbetoon te verbreiden. Het dunkt ons wel de moeite waard die circulaire in haar geheel weer te geven, waartoe wij thans in de gelegenheid zijn. Zij luidt als volgt:

„In vele onzer bezittingen komt telkenmale schaarschte aan levensmiddelen voor, bijna uitsluitend te wijten aan de onbezorgdheid der inboorlingen, gewoon om van den eenen dag op den anderen te leven, zonder er aan te denken om voor den dag van morgen eene reserve aan te leggen van het te veel van heden. Wanneer door zulke schaarschte ook al geen menschenlevens verloren gaan, wordt daardoor toch dikwerf de kleine landbouwer een prooi voor den woekeraar, en in elk geval een ernstige belemmering geschapen op den weg van den economischen en socialen vooruitgang onzer onderdanen.

Ontenzeglijk brengt het zich geleidelijk ontwikkelend fransch bestuur verbeteringen in dien stand van zaken aan. Eenerzijds verschaft de meerdere veiligheid aan den inboorling de zekerheid, dat de oogst zal toekomen aan hem, die heeft gezaaid, en dat hij, die de voorzorg betracht, vrijelijk daarvan de vrucht zal kunnen plukken. Anderzijds is het door de uitbreiding der verkeersmiddelen veel gemakkelijker geworden om de noodige levensbehoeften te zenden naar de, door schaarschte bedreigde streken, maar de in dit opzicht waar te nemen voordeelingen zijn niet zoo snel, als men zou kunnen wenschen. Talrijk zijn de beproefde streken en het oogenblik schijnt gekomen om te trachten den inboorlingen het begrip van de zorg voor de toekomst bij te brengen, welks algemeene verspreiding eene nieuwe etappe zou aangeven op den weg der evolutie.

Dit doel is in Algiers gelukkig bereikt door de oprichting van inlandsche verenigingen van voorzorg. Zeker, het geldt hier niet om in de kolonie onder uw beheer, zoo maar zonder meer, stelsels toe te passen, die onder volkeren van een geheel verschillend ras, levende in een ander klimaat, tot goede resultaten hebben geleid, want de assimilatie is even gevaarlijk van kolonie tot kolonie, als van moederland op kolonie. Maar het zou van belang zijn de instelling in hare beginselen te bestudeeren, en na te gaan, of zij niet ten uwent zou kunnen worden toegepast met de wijzigingen, die uwe kennis van het land en van de zeden zijner bewoners u zouden voorschrijven.

In elke gemengde of inlandsche gemeente in Algiers bestaat een vereniging van voorzorg, waarvan het presidium wordt vervuld door het hoofd van bestuur in de gemeente, die bijgestaan wordt door een raad van bestuur, uit inlandsche notabelen samengesteld. Alle landbouwers, maar ook alleen landbouwers, zijn leden en betalen eene contributie, jaarlijks door den raad van bestuur vastgesteld, en betaalbaar, naar verkiezing der leden, in natura of in geld.

De vereniging staat tweemaal 's jaars voorschotten toe tegen 5 percent, de eerste keer in den zaaitijd, de tweede keer vóór den oogst. De contributiën in geld worden aan den boekhouder der gemeente toevertrouwd, die in natura in gesloten silos van 40 M³. inhoud opgeschuurd.

Deze verenigingen hebben zich zonder enigen geldelijken steun van bestuurswege op merkwaardige wijze ontwikkeld. In 1886 waren er slechts 44 verenigingen met 60000 leden en een gezamenlijk kapitaal van 1.700.000 franken. In 1897 telde men 100 verenigingen met 239.661 leden en een kapitaal van 4.860.962 franken. Op het oogenblik omvatten 150 verenigingen een half miljoen leden en beschikken zij in het geheel over een kapitaal van 15 miljoen franken.

Het is bijna onnoodig te verwijlen bij het nut dezer instellingen, die tegelijk aan het landbouw-crediet en het onderling hulpbetoon dienstig zijn.

De inboorling, die in zijn dorp een silo ziet en weet, dat hij daaruit vrijelijk zal kunnen putten, tegen lage rente, voelt zich daardoor gerustgesteld. Geleidelijk zal de maatschappelijke band bij hem de plaats innemen van de godsdienstige en politieke banden, en zijne gehechtheid zal eene reëele worden voor de autoriteiten, die, in stede van maar altijd alleen van hem te halen, door het aan de leeningen verleend octrooi blijf geven van hunne zorg.

Maar hoe loffelijk het beginsel ook zij, het staat natuurlijk alleen aan U om na te gaan, of de Verenigingen van voorzorg kans zouden hebben in de kolonie onder Uw beheer tot bloei te geraken. Ik verzoek U zulks met de meeste zorg te doen, des noods tot eene proeve over te gaan in een enkel district, en mij te doen weten, bij kennigave dezer circulaire, welke maatregelen gij zult hebben genomen om de uitvoering te verzekeren van wat hiervoren werd aanbevolen.

Industriele opleiding in Britsch-Indië. De mijnindustrie bevindt zich in de groote engelsche kolonie in Azië nog in het tijdperk der kindsheid, niettegenstaande ten vorigen jare b.v. reeds 600000 tons steenkolen van het land konden worden uitgevoerd en de kolonie met 160000 tons mangaan-ijzererts, onmiddellijk op Rusland volgende, vooraan in de lijst der landen van uitvoer van dat mineraal staat, terwijl in de maand Juli II. de Kolar-goudvelden weder op eene productie van ca. 52000 onsen goud konden wijzen.

Den 3en Augustus II. heeft het engelsch-indisch gouvernement een belangrijk besluit genomen door toestemming te verleenen op de betrekkelijke voorstellen van het bestuur der provincie Bengalen om aan het Sibpur College of Engineering te Calcutta een mijnkursus te verbinden, terwijl in afwachting, dat deze cursus zijne vruchten zal beginnen af te werpen, in den vorm van wel-onderrichte mijn-employés een wandelleeraar gedurende vijf jaren gratis-onderricht in de mijn-districten zal geven aan hen, die reeds in de mijnen geëmployeerd, certificaten van geschiktheid voor hunne betrekking wenschen te erlangen. In een schrijven van den minister voor Indië aan het engelsch-indisch gouvernement wordt omtrent het wandel-onderricht het volgende opgemerkt:

„Met het oog op het feit, dat, tengevolge van de vrij algemeen heerschende groote onkunde, de mijnen meereendeels op de meest slordige en ondoelmatige wijze worden bewerkt, en dat de afwezigheid van technische kennis een voortdurende bron van gevaar is voor de arbeiders, hebben wij besloten, dat het onderricht kosteloos zal worden gegeven.“

De heele instelling komt op een vermeerdering van uitgaven voor eerste kosten van 8500 roepies en op een jaarlijksche meerdere uitgave van 16000 roepies voor den mijn-cursus en van 15000 roepies voor den wandelleeraar en den hem toe te voegen inlandschen assistent.

Voor den mijn-cursus zal een leeraar worden aangewezen op een tractement van 500 tot 800 gulden 's maands in vaste betrekking, terwijl de wandelleeraar tijdelijk voor 5 jaren zal worden benoemd op gelijke bezoldiging, welke voor den eerste zoo noodig nog kan worden verhoogd.

De cursus duurt vijf jaren met inbegrip van 18 maanden practijk in de mijnen, waarvoor aan de leiders der betrokken ondernemingen, waarbij de studenten worden gedetacheerd, voor elken student een premie van 600 gulden wordt uitgekeerd.

Als bij verschillende instellingen van onderwijs in Britsch-Indië worden ook te dezen aanzien een aantal beurzen, hier vier, toegekend en dat wel voor den tijd dat de jongelieden in de practijk werkzaam zijn.

Fransche koloniale ambtenaren. We hebben onlangs er op gewezen, hoe het menigen franschen belangstellende een doorn in 't oog is te zien, hoe tot nu toe bij de benoeming der ambtenaren voor de koloniën dikwerf op zonderlinge wijze werd te werk gegaan. In fransche koloniale kringen is dan ook herhaaldelijk op deze fout gewezen, zonder dat het mogelijk bleek tegen den stroom in te roeien. De heer Clémentel, de tegenwoordige fransche minister van koloniën, heeft nu onlangs twee belangrijke maatregelen getroffen, ten opzichte van het korps administrateurs of hooge bestuursambtenaren in de koloniën.

Voortaan zullen de leerlingen van de Ecole Coloniale, alvorens tot administrateur te worden benoemd, gedurende een jaar op de verschillende bureaux ter hoofdplaats van de kolonie, waarin zij zullen worden geplaatst, worden gedetacheerd. Na afloop van dat jaar, zullen zij worden onderworpen aan een examen voor de practijk, en ingeval zij daaraan niet voldoen, wordt hun ontslag verleend.

Anderzijds zullen de adjuncten 1e klasse voor inlandsche zaken, ambtenaren bij de verschillende diensten in de koloniën, officieren of daarmede geassimileerden, en onderzoekers, die in aanmerking wenschen te komen voor eene benoeming tot administrateur, gehouden zijn eerst gedurende een jaar speciale cursussen aan de Ecole Coloniale te volgen, na afloop waarvan hun o. g. een certificaat van geschiktheid zal worden uitgereikt.

Duitsche koloniën. De Duitschers hebben tot nu toe weinig wil gehad van de koloniale nalatenschap van wijlen hun grooten Bismarck. Telken jare moeten er voor de verschillende koloniën of Schutzgebiete belangrijke sommen worden bijgepast, die in het vorige en dit jaar nog een belangrijke vermeerdering hebben ondergaan door de opstanden in de verschillende deelen van hun afrikaansh koloniaal rijk.

Op dit oogenblik is de opstand in Duitsch Zuidwest-Afrika nog verre van beëindigd, en blijkt het vrijwel vast te staan, dat men het experiment der uitzending van den man met de ijzeren vuist, generaal von Trotha, als mislukt aanneemt. Generaal von Trotha zal toch waarschijnlijk vóór October a.s. de terugreis naar de Heimat aanvaarden, terwijl het civiel gezag alsdan in handen zal komen van den voormaligen deutschen consul-generaal te Kaapstad, van Lindequist. Zal het dezen gelukken aan de kolonie de rust te hergeven?

Terwijl men aldus omtrent Zuidwest-Afrika in onzekerheid verkeert, komen intusschen uit Kameroen en Oost-Afrika eveneens onrustbarende berichten, en zou met name in het Zuiden van laatstgenoemde kolonie, bezuiden den Ruidji, de toestand hoogst kritiek wezen.

Tevergeefs is sedert jaar en dag in duitsche koloniale kringen er op gewezen, dat het bezit van koloniën den eigenaar den plicht oplegt om de vreedzame ontwikkeling der landen te verzekeren, door de handhaving der rust tegenover de elementen, die zich tegen de bestaande orde keeren. Men heeft van hooger hand gemeend het in Zuidwest-Afrika met een handjevol duitsche vrijwilligers, in Oost-Afrika en Kameroen met een handjevol zwarten onder europeesche instructeurs, te kunnen stellen — de gevolgen bleven niet uit. Er is nu sprake van de vorming van een duitsch-koloniaal leger.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Mercur, 5 Sept. 1905 No. 36.

Een nieuw werk over Britsche koloniale politiek, besproken door Mr. Ph. Kleintjes. — Inspectie van den Landbouw in West-Indië (vervolg). — Malangsche Landbouwvereniging. — Het zonlicht in de tropenhygiëne, door Dr. C. L. v. d. Burg. — Renard-trein. — Het onderzoek naar Gambir of gele Catechu, door M. Greshoff. — Liberiazaad c. q. plantjes uit Liberia. — De landbouw van Curacao en zijne toekomst. — Uit consulaire Verslagen. — Verslagen van Maatschappijen. — Eene reis op Malakka. Onderzoek naar tinconcessies. Enz.

Weekblad voor Indië. 2 e jaargang No. 14.

De Islam in Britsch-Indië, door J. G. Doorman. — Biddende Hadji. — Waringin. — Het Preanger-volk, door H. Borel. — Het vertrek van het 19de Bataljon naar Celebes (met platen). — Semarangs uitgeleide aan de expeditie troepen (met platen). — Niet-allegehaagsche motorreis over Java (vervolg). — Uit het donkerste Rusland (vervolg).

De Indische Gids, September 1905.

Uitvoering van de Indische mijnwet, door Mr. J. H. Ketjen. — Geen vakonderwijs op de inlandsche volks-school, door J. Habbema. — Schadelijke regeling op Zuid-Celebes in zake Justitie, Politie en Heerendiensten (slot), door H. T. Damsté. — Spoorwegen in Engelsche koloniën in Afrika. — Varia: Oude Indische families. — Nijverheidsadviezen voor Java. — Toestanden op Ceram. — Het verkrijgen van mijnconcessies op Madagascar. — Contract met Koeti. — Maandel. Revue van Brochures enz. — Koloniale literatuur: Iets over de fiscale wetgeving in N. I., door A. J. N. Graafland. — De tocht van Overste van Daalen door de Gays-landen. — Wetenschap en Industrie: Statistiek betreffende de Philippijnen. — De irrigatie in Zuid-West-Peru. — De zoutindustrie op het eiland St. Martin. Enz. — Maandel. Bibliographie voor O. en W. Indië.

Brengt een bezoek aan

BOEATAN,

PLAATS 9. DEN HAAG

Permanente Tentoonstelling

van Indische Kunst en Nijverheid.

VERKOOP EN NABESTELLING.

Toegang VRIJ.

Thee met Ind. gebak van 3—6 ure n. m.

RECLAMES.

Proefles gratis.

Advertisement for Berlitz School, Noordeinde 58a, featuring Berlitz and Talen logos.

Prospectus franco.

De Landbouw van Curacao en zijne toekomst.

Waar wij in onze Westindische Berichten reeds hadden verwezen naar het in het vakchrift Cultura voorkomend belangrijk opstel van de hand van den heer R. H. Rijks over het, in hoofde dezes genoemde onderwerp, hebben wij gemeend den aanhanger van dit artikel, waarin de mogelijkheid van een loonnenden landbouw in de kolonie wordt vooropgesteld, onverkort te moeten weergeven. De beperkte plaatsruimte, waarover wij in ons weekblad beschikken, noopt ons om ons verder tot een résumé van dat artikel te bepalen, belangstellenden daarbij verwijzend naar het origineele in de Juli en Augustus-afleveringen van Cultura, ter leestafel aanwezig.

Is de bodemgesteldheid beslist gunstig te noemen voor de ontwikkeling eener bloeiende bodemcultuur, van het klimaat kan dit niet worden gezegd, schrijft de heer R. Het klimaat is er droog, de gemiddelde jaarlijksche regenval van Curacao is van 500 tot 600 millimeter, doch daalde wel eens in regenarme jaren tot tusschen 300 en 400 millimeter. Een groote schaduwzijde is hierbij nog het ongeregelde van den regenval, welke dikwerf uitblijft, wanneer hij het meest noodig is. Hierbij zal men zich echter volgens den schrijver, eenzijdig hebben neer te leggen. De, door dien geringen regenval veroorzaakte droge atmosfeer is niet bevorderlijk voor een weelderigen plantengroei, waaraan ook de niet uitzondering van de maanden September tot en met November bijna onafgebroken waiende noordoostpassant zeer veel kwaad doet.

Schrijver geeft aan, hoe als door tooverslag bij eenigszins lang aanhoudende regens het, door de droogte verdroogde Curacaosche landschap een geheel ander aanzien geeft. Maar de regen kan ook kwaad doen en doet dat ook.

„Wanneer het echter regent, valt het water soms bij stroom en het komt voor, dat in enkele uren tijds 8—10 cM. water valt. Zulk een regen werkt natuurlijk niet alleen nuttig, maar ook schadelijk. Niet alleen dat een groot gedeelte, misschien wel het grootste, onmiddellijk naar zee wegstroomt, geheel nutteloos dus, maar met het geweld neerstortende water maakt den grond slijt, maakt dus hakwerk ongedaan (de grond wordt er schakht, niet beploegd Red.), het sleet de aarde daar van daan, waar die in den minsten overvloed voorhanden is, schuurt ravijnen uit, vormt er soms, waar ze niet waren, en het spreidt de meegesleurde aarde over jonge aanplantingen uit, die dan verloren zijn.“

Een groote factor, die de opkomst van den landbouw in den weg staat, is het absentisme der eigenaars, waarvan de meeste, zelfs van de kleinere plantages, in de stad wonen en den grond door negers laten bebouwen, althans voor zooverre men van bebouwing spreken mag. Van de huurgrondjes op gouvernementsterrein uitgegeven, dat nog steeds een niet onaanzienlijk deel van de oppervlakte van Curacao uitmaakt, zijn er vele niet in cultuur gebracht of verwaarloosd, en zou volgens schrijver, de bewerking der plantage-eigenaars, dat een neger gewoonlijk grond huurt, om van daar uit diefstal te kunnen plegen, zeker niet van waarheid ontbloot zijn.

Schrijver wijst ten aanzien van die huurgrondjes er op, dat voor alle een gelijke huurprijs van f 3 per hectare onbillijk is,

ADVERTENTIE.

Ter overname aangeboden:
Een gunstig bekend
Pension

op goeden stand (Duinoord) met volledige inventaris. Huursom **650 gld.** Billijke conditiën. Adres onder letter **W.** aan het Bureau van dit Blad.

INBOEDEL.

Indische families, die naar Indië vertrekken, en op voordeelige wijze hunnen INBOEDEL in zijn geheel **à contant**, wenschen over te doen, schrijven in vertrouwen onder Letters **C. W.** aan het Bureau van dit Blad.

Duinoord.

Terstond of later **TE HUUR:**
Modern ingerichte BOVEN- en BENEDENHUIZEN,
(voorzien van sanitaire closets) **350 en 325 gld.** per jaar. Inlichtingen worden verstrekt **KEPPLERSTRAAT 100.**

Groothertoginnelaan 103

DINSDAG en WOENSDAG
telkens van 10-4 uur,
is te zien en over te nemen:

- 1 modern massief eiken Buffet f 63.
- 6 massief eiken Kussenstoelen f 25.
- 3 paar Overgordijnen met galerie f 16.
- 1 Axminster Karpel f 13.
- 1 id. Smyrna Karpel 4 x 3 M. f 18.
- 1 Gaslamp met zijden Kap f 8.
- 1 groote geslepen not. Spiegel f 6.50.
- 1 terra-coitta Salonstel, als: Canapé, 2 Fauteuils 4 Stoelen en noten Salontafel f 100.
- 6 massief eiken Kussenstoelen gevulde rug, met 1 dito bank en 1 eiken Eettafel met 2 bijbladen f 105.
- 1 massief eiken Eettafel met 2 bladen f 30.
- 1 Jap. Theetafel 2 bladen f 5.
- 1 Japansche Canapétafel f 4.
- 1 Gasboulloir met koperen ketel f 10.
- 1 zwaar marmeren Pendule en Coupes f 10.
- 1 schuivende koperen Gaslamp f 8.
- 1 Waschtabel met zwaar marmer opzet en 1 compleet 5-deelig Waschtel f 13.
- 1 Eng. 2-pers. Ledikant met Kapok-matrasen, Peluw en 2 Kussens f 38.
- 1 eikenh. Heeren-bureauadministrateur f 47.
- 1 groote noten Cylinderbureau op kasten f 130.
- 1 noten Salontafel, 1 noten Buffet met Spiegels, 6 noten Kussenstoelen f 75.
- 1 Divan met verstelbaar hoofdeinde f 25.
- 1 groote mah. Schuiftafel f 10.
- 12 stuks Japansche Kop en Schotels f 4.
- 1 bamboes Portemanteau geslepen Spiegel f 38.0.
- 1 notenh. Stijlspiegel 1.70 M. f 15.
- 18 koperen Traproeden f 1.50.

en nog enkele Artikelen.
Alles te zien en over te nemen:
DINSDAG en WOENSDAG
telkens van 10-4 uur,

Groothertoginnelaan 103.

Te Koop

wegens vertrek naar Indië een prachtige schrijfmachine, merk Remington N° 7, zonder gebreken, voor spotprijs, gaat zien.

81 Helmersstraat 81.

VOORSCHOTTEN

verkrijgbaar op langen en korteren termijn bij
BIGOT, BOOT & Co.
In Assurantiën.
DENNENWEG 63 — INT. TEL. 1734
'S GRAVENHAGE.

Fabriek van Militaire en Civile Equipementen.
Hofleveranciers van H. M. de Koningin.
PAPESTRAAT 21. — DEN HAAG.
Telefoon 2468.
W. VERVLOET & ZON.

RESIDENTIE HYPOTHEEK BANK.

Maatschappelijk kapitaal f 1.000.000.— (Geheel geplaatst.)
'S-GRAVENHAGE, PLAATS 1a. Verstrekt gelden op eerste Hypotheek en geeft onder Notarieele controle, 4 % Hypotheekbrieven uit, groot f 1000.—, f 500.—, f 250.—, f 100.—
Directie: **K. E. ABBING.**
A. C. DE KANTER.

E. P. MEIJER,
Koningsplein 6. 's-Gravenhage.
Publiek Telefontelefoon No. 2522.
Drogerijen. Speerijen. Toilet-Artikelen.
VERBANDSTOFFEN.
Zieken- en Kinder-Verplegings-Artikelen.
Specialiteits Geneesmiddelen.

Specialiteit in Melk en Melkproducten
Tous nos Articles sont d'une qualité supérieure.
EN GROS.
D. OUDSHOORN,
9, Lange Poten 9,
'S-GRAVENHAGE (Holland).

EN DÉTAIL.
Export over The Whole World.
Grössere Abnahme bedeutenderes Rabatt.

ZUID-HOLLANDSCHE BIERBROUWERIJ

DEN HAAG,
levert op fust en flesschen
Pilsener, Munchener, Lager en Gerste Bieren.
TEL. INT. 2572. — VRAAGT PRIJSCOURANT.

Pension Insulinde.

Sinds 1898
alleen gevestigd **Bankplein 2, den Haag.**
Schoonste en Gezondste ligging — Tel. Int. 1486.

MEIJROOS & KALSHOVEN, ARNHEM Koningsplein 9.

Export van **Piano's, Harmoniums, Muziek-, Blaas- en Strijkinstrumenten, Gramophones, enz.** naar Oost- en West-Indië.

Speciaal voor de tropen aanbevolen!

Piano's en Vleugels uit de fabriek van **JOHN. BRINSMEAD & SONS, LONDON!** Garantie **5 jaar.**
Catalogus franco op aanvraag.

Het Indisch-Nederlandsch Kantoor,

Conradkade 60, 's-Gravenhage, bij de Laan v. Meerdervoort.
Effecten — Prolongatie — Assurantiën (alle branches) — Spaar- en Depositobank — Koopt **Java-Bankbiljetten** — Bezorgt passage per mailbooten naar Indië, Amerika, Z.-Afrika en O.-Azië. Volledige inlichtingen kosteloos.

18 à 20 pCt.

De naaml. vennootschap
Verbruikersvereniging
INSULINDE,
2e Schuiftstr. no. 1,
verkoopt à contant
KRUIDENIERSWAREN en
COMESTIBLES 18 à 20 pCt.
beneden de gewone winkelprijzen.
Vraagt prijscourant.

De Directeur,
E. C. SENER.

Teeken- en Schilderlessen
in Olieverf, Pastel en Aquarel
DOOR
Mej. Clasina Neuman,
VERLENGDE SUEZKADE 136.
Eigen atelier voor leerlingen.
Spreekuur: Maandag en Donderdag v. 1-5.

De Maleische Taal

DOOR

C. W. HOOGENDOORN,

Gep. Ind. Onderwijzer en met medewerking van **MAS SOEDJONO WIRJO,** Hoofd der 1e Inlandsche School te Malang, is bij alle boekhandelaren en bij den uitgever van dit blad verkrijgbaar à **50 cents** per exemplaar.

PIERRE VOS,
Cuisinier, v. Galenstraat 30.
Diners in alle prijzen.

Weder te koop:

Een 1ste klas Heeren Rijwiel
met nikkele vellingen, rem enz. enz., merk Conventri, voor spotprijs van f 42.50.
ZIET ETALAGE.
87 Helmersstraat 87.

Magazijn van Lakens en Stoffen.
Joz. J. Dietz,
Md. Tailleur, Korte Houtstraat 7,
DEN HAAG.
Speciale Inrichting voor Ambtsgewaden.

J. H. K. MEIJER,
IMPORTEUR VAN
Havana-Sigaren, Sigaretten, Tabak enz.
Passage 9, Bezuidenhout 132,
DEN HAAG.
Export naar Oost en West.

J. VAN DE GRIEND
Zwarteweg 61-62. DEN HAAG.
Telefoon No. 125.
Expeditie voor Verhuizingen binnen en buiten de stad en vervoer van alle goederen.

NOORDEINDE 45.

Albert Ashoff

Chemisier.
Specialiteit Overhemden naar maat.

Restaurant Knappstein,

Vlamingstraat 15-17 Den Haag.
Plats du Jour à 50 Cts.
van 11½-2 uur.
Diner van af 80 Cts.
van 4½-7 uur.

J. F. HANSEN, Mr Smid.
Magazijn van
Baden, Geysers, Haarden, Kachels en Fornuizen.
GASORNAMENTEN.
Huishoud. Artikelen.
KEPPLERSTRAAT hoek **REGENTESSELAAN,**
'S-GRAVENHAGE.

THE LONDON COMPANY,
36, Noord-Einde 36.

BETROUWBARE KLEERMAKERIJ.
Elegante Coupe. — Solide bewerking. — Hoogst billijke prijzen.
Indische Uitrustingen naar de laatst uitgekomen modellen.

Restaurant des Indes.
Prins Hendrikplein 3a
PIEPER-BAARS.

Telefoon 1896.

Iederen dag gelegenheid tot het verkrijgen van volledige rijsttafel en Europeesch eten.

Plat du jour tot 4 uur à f 0.80.
Na 4 uur 1 Gld.

Diners van af f 1.50.

Uitsenden van verschillende Schotels.
VRAAG TARIEVEN.

Delicatessen en
— fijne Vleeschwaren.

Voor bovengenoemde Artikelen is het beste adres bij
N. C. VERKERK,
Prins Hendrikstraat 128.

Voorheen Chef-Kok
Witte Societeit.

TELEFOONNUMMER 1850.

F. H. BOTHE,

21, Veenestraat -- Den Haag.

SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÈME STOFFEN.
Nouveaute's voor elk seizoen.

STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

Vraagt de bekende Saucen en Uw Leverancier Groenten, Soepen, Zuren van de Firma
TIELEMAN & DROS, Leiden.

Photographie Artistique.
KOENDERS & Cie.

27 Anna Paulownastraat
LA HAYE.

Téléphone 2221.

Magazijn van
HEEREN- EN DAMESKLEEDING.
G. VERHOOG,
KLEEDERMAKER
Newtonstraat 7, 's-Gravenhage.
Tevens Atelier voor REPARATIE- en KEERWERK.

HOLLAND.
Malaria vrije streek .....
..... **Goede Scholen**
ZEIST nabij UTRECHT.
Gemeubileerde en Ongemeubileerde Villa's te huur.
Gelegenheid tot opname van kinderen bij gegoede familie's.
Inlichtingen bij Gebr. PIJPER en Co
ZEIST.

Indisch Restaurant.
VEREENIGING OOST EN WEST.
L. v. Meerdervoort 195.
Telefoon 2655.

Indische Kokkie,
Plat du jour f 0.80, na 4 uur f 1.—
DINERS van f 1.50.
Uitzending van Diners en allerlei Schotels.

Zwitsersche Wasch-, Electriche Bleek- en Strijkrichting te **RIJSWIJK.**
Wit- Bont- Wol- Gordijnen-Wasscherij.
Tapijtreiniging. - Uitstoomerij. - Chemische Wasscherij. - Motzuivering.
GEEN CHLOORKALK. — EIGEN WATERTOREN.

J. A. M. Zeij
Tailleur, Heerenstraat 13a.
voorheen Chef-Coupeur te Soerabaia.
Uitrustingen volgens de in Indië gedragen Modellen, voor Officieren, Ambtenaren en Particulieren.

KLEINGELD & ZON
TAILLEURS.

Parkstraat 39. Den Haag.
H. C. A. TROUWBORST,
Molenstraat 46. Den Haag.
Diverse houten Huishoudelijke Artikelen.
Alle soorten Borstelwerk.
Izeren Aschbakken, Sponsen en Zeemleder.
Diverse soorten Poetspomaden en Schoensmeren, Potlood enz.

Brandstoffenhandel
C. C. LENS.
Z. O. Binnensingel 97, b/d Zwarteweg, Den Haag.
Interc. Telefoonnummer 120.
Jaar van Oprichting 1843.

AGUILAR'S

Port-, Sherry- en Madeirawijnen zijn alom bekend.
Vraagt Prijscourant.
Hoofdkantoor Heerengracht 3, DEN HAAG.
Telefoon Interc. 264.
Bijkantoor: **Batavia**
B. DE BAS & Co.
Filialen: **UTRECHT—LEIDEN.**

P. M. Tamson,
Nieuwstraat 7, Telefoon 2533.
PASSERDOOZEN.

E. J. KOPPEN.
Confiseur Patissier
LANGE POTEN 25.
Salon de Rafrachissements.

VAN GOCH & Co.
in Effecten,
Toussaintkade 8e.

English Lessons

by Mr. E. HAYWARD,
16 v. Merlenstraat Den Haag.
Inlichtingen te bekomen bij de Uitgevers van dit blad.

G. BULTÉ.
Sedert 1893 gevestigd
16 Witte de Withstraat 16.
Manufacturen, gemaakte en gebroede goederen, zeil, dekens, enz. enz.
Grote sortering, goedkoopste prijzen, stalen op aanvraag p. o.

SIGARENHANDEL.
H. L. VAN RIJSWIJK,
Passage 40, — Rotonde,
DEN HAAG.
Speciale blikken verpakking voor OOST- en WEST-INDIEN.

American Lunch-Room.
Café-Restaurant Bodega
Spijskaart met groote verscheidenheid.
Spuistraat 12. Den Haag.
L. H. A. STEVENS.

OPGERICHT 1820.
Erve J. v. d. BERGH
Hofleveranciers,
Nieuwstraat 9.
Specialiteit in
Fijne Java kaffies, Java en China Theeën.

J. B. Benner,
HOFLEVERANCIER.
79 NOORDEINDE 79.
Piano's en Orgels.

Gevestigd sedert 1880. — BEKROOND 1888.
KOFFERFABRIEK
Wed. F. K. N. BORN & Zn.
Fabriek en magazijn van Koffers, tassen en lederwaren.
Fabriek WESTERBAANSTRAAT 1 E.
Magazijn VEENKADE 44a,
hoek Westerbaanstraat.

Parfumeriën
Toilet-artikelen enz.,
E. Letitre,
Passage 13.

Atelier voor Reparatien.
Goud, Zilver, Diamant en Horloges.
J. L. BERNHARDI Jr.
Vlamingstraat 11. Den Haag,
tegenover de Fransche Bazar.

Firma D. SCHERRENBERG,
NIEUWE MOLSTRAAT 27.
Papierhandel, Stoom Papieren zakkenfabriek en Drukkerij.
Afdeling inkoop van oud papier enz.
NIEUWE MOLSTRAAT 44.
TELEFOON 928.

VAN VEEN'S Theesalon.
's-GRAVENHAGE — PLAATS 33.
THEE, KOFFIE, GEMBER, SOJA, enz.
Jap. en Chin. Kunstvoorwerpen.

J. DRIESSEN.
Poelier.
PARKSTRAAT 19. DEN HAAG.
Telefoon 3102.

A. W. HEIJNEN
Noordeinde 48. Den Haag.
Hoofdgantchap voor Den Haag en Omstreken van de
ODEON SPREEK-ZING-MACHINE.
Odeonplaten worden aan twee kanten bespeeld.

's-Gravenhaagsche Kofferfabriek
TASMANSTRAAT 72.
BESTE en GOEDKOOPSTE adres voor alle soorten Hand-, Reis-, Hut-, Mail- en Dienstbodenkoffers.
Alle reparatiën worden spoedig en net afgeleverd.
Aanbevelend **F. W. P. D. TOONEN**

Brückel Mutzenbach
Veenestraat 22, hoek Kettingstraat,
's GRAVENHAGE.
Toiletartikelen, Kramerijen, enz.

VLEESCHHOUWERIJ van
Gebrs. de Zwaan,
HOFLEVERANCIERS.
WAGENSTRAAT 37. Teleph. 849. 's-GRAVENHAGE.
Bevelen zich beleefdelijk aan voor de levering van eerste kwaliteit **Rund-, Kalfs- en Lamsvleesch.**

C. DONKER,
Telefoon 55. HOFSTRAAT 5 's-Gravenhage
Hoofd-Agent voor Nederland van de
WAFENRAD RIJWIELEN,
uit de beroemde gewerenfabriek te Steyr, Oostenrijk.
PROPATRIA RIJWIELEN.

S. NETTO,
Firma H. P. v. d. BURGH & Zn.,
WITTE DE WITHSTRAAT 36,
DEN HAAG.
Hoeden, Petten en Heeren Mode-Magazijn.
Overhemden op maat, Fantasie Vesten.

F. HINTZE, Spuistraat 60.
Kunst- en invoordraaier.
Specialiteit in tabaks-, sigaren- en sigarettentoppen. Wandelstokken.
Atelier voor reparatie van waaiers, ivoor, parelmoer en schildpad.
— — — Opmaken van horens. — — —

Stoffeerdery, Bedden- en Meubelmakerij
Opgericht 1875.
M. C. Kreeft,
Wijd Achterom 113. Den Haag.
Werkplaatsen Hofspui 5 E.
— — — COMPLETE MEUBELERING. — — —

Firma P. J. KOK.
Dag. Groenmarkt 38.
TELEFOON 2508.
Spekslagerij en handel in uitsluitend 1ste kwaliteit fijne vleeschwaren.

Sputwater en Limonade
op Kogelflesschen bij abonnement.
Stoomfabriek van koolzuurhoudende dranken.
Laan 26^a, 28 & 28^a
bij de GROOTE MARKT.

SIGARENFABRIKANT.
UITSLUITEND HANDWERK.
E. J. G. OSKAM,
Importeur van Havana-Sigaren.
Den Haag, Hoogstraat 27. Telefoon 2493.
Speciale verpakking voor Indiën.

Heeren hoedenmagazijn
Jean Meyer.
Passage 49--51--52.

Koninklijke Brood- en Beschuitfabriek, **LENSVELT NICOLA,**
DEN HAAG. TELEFOON No. 2631. **VEENESTRAAT 23.**
Luncheon room.
KOFFIE. — THEE. — CHOCOLADE.

„A la Parisienne.”
J. KROGER. SPUISTRAAT 32. DEN HAAG.
3de huis van af de Passage.
Dames en Kinderkleeding.
SPECIALITEIT REFORMKLEEDING.
CHIQUE COUPE. ACCURATE BEWERKING.

KLEEDERMAKERIJ
VAN
P. F. J. VAN ZUIJLEN,
PIET-HEINSTRAT 55.
Soliede stoffen goedpassende Coupe.
Billijke prijzen.

A. A. BOLT,
Confiseur, Patissier. — **HOFLEVERANCIER.**
BANKASTRAAT 4f, 4c, 4d, 4e.
Echte Indische Spekkook.
Ook verkrijgbaar in „BOEATAN,” Plaats 9.

Sigaren en Sigarettten
Magazijn „**WILHELMINA**”
Gedempte Burgwal 39,
Den Haag.
Monsters worden gratis en franco op aanvraag toegezonden.

DE KINDERWINKEL.
Specialiteit in Kinderhoeden, Mantels, Jurken enz. enz.
Levering van complete Luiersmanden.
J. T. H. VRIES. Schoolstraat 32.

COMPAGNIE BORDELAISE
Lange Poten 23.
Pilsener Urquel.
Wijnen en Gedistilleerd.

J. M. RIEL,
Hemsterhuisstraat 72.
Drogerijen, Specerijen, Chemicaliën, Verfwaren, Lakken en Vernissen.
SPONZEN en ZEEMEN.

J. C. FERON,
MAGAZIJN VAN MEUBEL EN SPIEGELS.
Behangerij en Stoffeerdery.
VEENKADE 6. — DEN HAAG.

F. HAPPEL, Drogist
1ste Wagenstraat 63. DEN HAAG.
Drogerijen, Chemicaliën, Binnen- en Buitenlandsche Geneesmiddelen, Zeepen, Eau de Cologne enz.
Specialiteit: Happel's beroemd elsteroogen- en huiddeelt-tinctuur f 0.40 per flacon franco p. p. na ontvangst van postwissel ad f 0.50.

Wijnhandel.
J. R. SNOECK HENKEMANS,
Firma VOSS & Co.,
's GRAVENHAGE. — — — LAAN 10.
Telefoon 1973.
Vraagt de prijscourant.

J. H. F. LEMPERS,
SPUISTRAAT 68, 's-GRAVENHAGE.
Grootste sortering in
Chineesch, Japansch, Porcelein en Delftsch Aardewerk en Luxe-Artikelen.

Confiserie, Chocolaterie **PASSAGE 30**
Grote sortering TABLETTEN van de eerste binnen- en buitenlandse huizen.
Karstel's Florabonbons, Rumboonen, Moccaboonen enz.
Prima Cacaopoeders van Van Houten, Karstel, Suchard enz.

J. KNEGTEL
IN
Gedistilleerd, Wijnen en Likeuren
Bierbottelarij.
SPECIALITEIT IN COGNAC.
Bankastraat 91. Den Haag.

MAGAZIJN van
RIJWIELEN, ONDERDEELN,
en **Sportartikelen.**
re Klas Reparatie-Inrichting.
Aanbevelend,
JOSEPH VAN BOMMEL,
Agent der GLOBE RIJWIELEN,
Dennenweg 17a, Den Haag, (hoek Spekstraat).

Coiffeur. **Maison Elsevier.** Parfumeur.
29. BUITENHOF
(vis à vis de la vieille prison)
LA HAYE. Téléphone No. 3386.
Salon de Coiffure de Premier Ordre.
Procédé Antiseptique.
Parfumerie et Brosserie Française et Anglaise.
Grand choix d'éponges.

Vins de Bourgogne
Lupé Chôlet
Cave chez: **Mr. P. J. Schretlen**
export. négt en vins.
Korte Houtstraat 33, Telef. 223.

Koninklijke Brood- en Beschuitfabriek, **LENSVELT NICOLA,**
DEN HAAG. TELEFOON No. 2631. **VEENESTRAAT 23.**
Luncheon room.
KOFFIE. — THEE. — CHOCOLADE.

„A la Parisienne.”
J. KROGER. SPUISTRAAT 32. DEN HAAG.
3de huis van af de Passage.
Dames en Kinderkleeding.
SPECIALITEIT REFORMKLEEDING.
CHIQUE COUPE. ACCURATE BEWERKING.

De Goedkoopste Winkel van
H. DE LA COURT,
Hemsterhuisstraat 283.
in Drogerijen, Chemicaliën en Wasartikelen.

A. A. BOLT,
Confiseur, Patissier. — **HOFLEVERANCIER.**
BANKASTRAAT 4f, 4c, 4d, 4e.
Echte Indische Spekkook.
Ook verkrijgbaar in „BOEATAN,” Plaats 9.

BROOD-, BESCHUIT EN KOEKBAKKERIJ
Witte de Withstr. 18 's-Gravenhage.
Dagelijks verse ZOUTE BOLLEN, KRAKELINGEN en ZOUTESTENGELS.
Wed. W. Bakker-Maas, v.h. J. J. Bakker
Hofleverancier.

A. G. AUDIER.
Sigarenhandel.
PRINSESTRAAT 134,
Hoek NOORDWAL.

Fr. POSTMA
TASMANSTRAAT 164.
PIANO- en ORGELMAGAZIJN.
Solied adres voor stemmen.
Speciale inrichting voor reparatie.
VERHUREN en INRUILEN.

MANDEN- EN STOELNENFABRIEK
van **N. GERRITSMAN,**
VAN DIEMENSTRAAT 82,
is het voordeeligst Adres voor Duindoord en omstreken. Reparatien spoedig, net en billijk.

L. van Gasteren, Westeinde 531.
Prachtige verb. Singer hoogarm-machines van f 47.50 nu contant f 25.
Gebruikte van af f 6.
Reparatiën spoedig en billijk.
Alle Onderdeelen verkrijgbaar tegen geringen prijs.

J. C. VAN LEEUWEN,
Tabak, Sigaren en Sigarettten
Magazijn.
Nieuw Duinoord
Valeriusstraat 88

Handel in Koloniale Waren en Comestibles.
Indische Ingrediënten.
Speciaal adres voor diverse soorten
prima Java Theeën.
DANKERTSSTRAAT 43, bij de Groot Hertoginnelaan.
TELEFOON 3361. PUBLIEK STATION.

G. J. R. VAN DER GAAG & Zn.
Drogerijen. — **Chemicaliën.**
Pharmaceutische Specialités.
BAD-, TOILET-, WERKSPONSEN.
Eau de Cologne.
27 GROENMARKT. Telefoon 2512.

Gebr. van de Water
104 Witte de Withstr.
HANDEL IN
Roomboter, Kaas, Eieren en Fijne Vleeschwaren.
Franco aan huis bezorgen.

Dick's
DAMP-PROOF BOOT & SHOES
Are Superior to all others.
Spuistraat 4. } den Haag.
Piet Heinstraat 20. } Telef. 3332.

M. J. Meijns,
Confiseur, Patissier, Glacier, Cuisinier.
PIET HEINSTRAT No. 110.
— — — Telefoon 1744. — — —
Levering van koude en warme Schotels.
Dejeuners. — Dinners. — Soupers.

Kon. Nederl. Mandenfabriek
Ferd. van Vliet.
Noordeinde 158.
Interc. Telefoon 3160.
— REPARATIE-INRICHTING. —

Firma A. L. J. & W. DE HAAS,
Vleeschhouwers. — Hofleveranciers.
35 Wagenstraat.
Hoogste onderscheiding Prix d'Excellence Zilveren Medaille v/h. Gem.
Bestuur van den Haag.

G. M. WATERREUS.
Piet Heinstraat 133.
BESTE en GOEDKOOPSTE adres voor Indische Ingrediënten, Speciaal voor de RIJSTAFEL.
Vraagt Prijscourant. Telefoon 1736.

JOHAN DELBOY.
Coiffeur. Bankastraat 6.
Salons voor Dames en Heeren.
Magazijn van Parfumeriën enz.
Merang des Indes, 50 Cts. per flesch.

H. ISERIEF & Zonen.
Plein hoek Korte Poten 1--3.
Lingeriën. — Corsets.
Uitzetten. — Luiersmanden.

Broodfabriek „DE ZEEUW”, **JACOB CATSSTRAAT 182 - 210.**
Specialiteit in BRUINBROOD,
Systeem Dr. ALLINSON.
TELEFOON 1046. **B. HUS.**
N.B. In December wordt aan de verbruikers 15 procent uitbetaald.

J. A. VAN DE LAAK.
71 Wagenstraat 71,
Den Haag.
Uitgebreid Magazijn van alle soorten Borstelwaren, Galanteriën en Kinderspeelgoed.

P. H. SAP,
Assistent-Apotheker en Gediplomeerd Drogist.
TROMPSTRAAT 218, — Den Haag.
HANDEL IN
Medicinale en Toilet ZEEPEN,
Medicinale en Minerale WATEREN.
EAU DE COLOGNE.

PIANO- & ORGELMAGAZIJN
D. SENTEUR
Hofstraat 3 'S-GRAVENHAGE
VERKOOPEN, VERHUREN,
STEMMEN EN REPAREREEN.

Jac. v. d. HAAGEN
Nieuwstraat 10a, den Haag.
Gazelle Rijwielen en Onderdeelen
Fabriceert RIJWIELEN volgens alle MODELLEN en maten. Fittings naar verkiezing.
BONDS-Rijwiel en Motorhersteller.

N. A. de Bénis
Coiffeur Posticheur.
Theresiastraat 102, hoek Mariastraat
DEN HAAG.

J. J. REESER
Piet Heinstraat 116
Elandstraat 85 en 86.
Serre-Ameublementen.

G. J. HEEMSKERK,
Obrechtstraat 198, hoek Reinkenstraat.
KOLONIALE WAREN, COMESTIBLES.
Chocolade-Suikerwerken.
SAMBALLANS EN DIVERSEN.
Thuere en Papandajanthee.

De Hollandsche Nijverheid,
Lange Poten 20, Den Haag.
Speciaal Magazijn van
Eigengemaakte Dames- en Kinderondergoederen.
Soliedste afwerking. — Billijkste prijzen.

WESTEINDE 337.
Magazijn van Spiegels en Schilderijen.
PORTRETLIJSTEN en MORASTANDEN
in alle maten.
Alle soorten ENCADREMENTEN.
A. C. DE ROOS.

Fabriek van Kantoorboeken
H. J. van Bukel,
NIEUWE MOLSTRAAT 50.
Alle soorten van Bindwerk, Etui- en Cartonnage-werk. Opplakken en Vernissen van Landkaarten.
Nette afwerking. Billijke prijzen.

Wed. S. CALFF.
PASSAGE 41 ROTONDE DEN HAAG.
Soliedste adres van Dames-, Heeren- en Kinderschoeisel, Kousen en Heeren Sokken. Specialiteit in Militaire Handschoenen. Atelier voor reparatie en maatwerk.

PAUL C. KAISER,
— FABRIEK, ELANDSTRAAT 94. —
Prinssestraat 66,
Elandstraat 94a,
Weimarstraat 35,
Heerengracht 24,
Valeriusstraat hoek Dunklerstraat,
levert alle soorten brood van de beste hoedangheid

A. B. Brons.
Behanger, Stoffeerdery en
Beddenmaker,
Fluweelen Burgwal 9, Den Haag.
Soliede afwerking Billijke prijzen.

G. M. WATERREUS.
Piet Heinstraat 133.
BESTE en GOEDKOOPSTE adres voor Indische Ingrediënten, Speciaal voor de RIJSTAFEL.
Vraagt Prijscourant. Telefoon 1736.

JOHAN DELBOY.
Coiffeur. Bankastraat 6.
Salons voor Dames en Heeren.
Magazijn van Parfumeriën enz.
Merang des Indes, 50 Cts. per flesch.

H. ISERIEF & Zonen.
Plein hoek Korte Poten 1--3.
Lingeriën. — Corsets.
Uitzetten. — Luiersmanden.

Broodfabriek „DE ZEEUW”, **JACOB CATSSTRAAT 182 - 210.**
Specialiteit in BRUINBROOD,
Systeem Dr. ALLINSON.
TELEFOON 1046. **B. HUS.**
N.B. In December wordt aan de verbruikers 15 procent uitbetaald.

J. A. VAN DE LAAK.
71 Wagenstraat 71,
Den Haag.
Uitgebreid Magazijn van alle soorten Borstelwaren, Galanteriën en Kinderspeelgoed.

P. H. SAP,
Assistent-Apotheker en Gediplomeerd Drogist.
TROMPSTRAAT 218, — Den Haag.
HANDEL IN
Medicinale en Toilet ZEEPEN,
Medicinale en Minerale WATEREN.
EAU DE COLOGNE.

PIANO- & ORGELMAGAZIJN
D. SENTEUR
Hofstraat 3 'S-GRAVENHAGE
VERKOOPEN, VERHUREN,
STEMMEN EN REPAREREEN.

Jac. v. d. HAAGEN
Nieuwstraat 10a, den Haag.
Gazelle Rijwielen en Onderdeelen
Fabriceert RIJWIELEN volgens alle MODELLEN en maten. Fittings naar verkiezing.
BONDS-Rijwiel en Motorhersteller.

N. A. de Bénis
Coiffeur Posticheur.
Theresiastraat 102, hoek Mariastraat
DEN HAAG.

J. J. REESER
Piet Heinstraat 116
Elandstraat 85 en 86.
Serre-Ameublementen.

G. J. HEEMSKERK,
Obrechtstraat 198, hoek Reinkenstraat.
KOLONIALE WAREN, COMESTIBLES.
Chocolade-Suikerwerken.
SAMBALLANS EN DIVERSEN.
Thuere en Papandajanthee.

De Hollandsche Nijverheid,
Lange Poten 20, Den Haag.
Speciaal Magazijn van
Eigengemaakte Dames- en Kinderondergoederen.
Soliedste afwerking. — Billijkste prijzen.

WESTEINDE 337.
Magazijn van Spiegels en Schilderijen.
PORTRETLIJSTEN en MORASTANDEN
in alle maten.
Alle soorten ENCADREMENTEN.
A. C. DE ROOS.

Fabriek van Kantoorboeken
H. J. van Bukel,
NIEUWE MOLSTRAAT 50.
Alle soorten van Bindwerk, Etui- en Cartonnage-werk. Opplakken en Vernissen van Landkaarten.
Nette afwerking. Billijke prijzen.

Wed. S. CALFF.
PASSAGE 41 ROTONDE DEN HAAG.
Soliedste adres van Dames-, Heeren- en Kinderschoeisel, Kousen en Heeren Sokken. Specialiteit in Militaire Handschoenen. Atelier voor reparatie en maatwerk.

PAUL C. KAISER,
— FABRIEK, ELANDSTRAAT 94. —
Prinssestraat 66,
Elandstraat 94a,
Weimarstraat 35,
Heerengracht 24,
Valeriusstraat hoek Dunklerstraat,
levert alle soorten brood van de beste hoedangheid

A. B. Brons.
Behanger, Stoffeerdery en
Beddenmaker,
Fluweelen Burgwal 9, Den Haag.
Soliede afwerking Billijke prijzen.

G. M. WATERREUS.
Piet Heinstraat 133.
BESTE en GOEDKOOPSTE adres voor Indische Ingrediënten, Speciaal voor de RIJSTAFEL.
Vraagt Prijscourant. Telefoon 1736.

JOHAN DELBOY.
Coiffeur. Bankastraat 6.
Salons voor Dames en Heeren.
Magazijn van Parfumeriën enz.
Merang des Indes, 50 Cts. per flesch.

H. ISERIEF & Zonen.
Plein hoek Korte Poten 1--3.
Lingeriën. — Corsets.
Uitzetten. — Luiersmanden.

Broodfabriek „DE ZEEUW”, **JACOB CATSSTRAAT 182 - 210.**
Specialiteit in BRUINBROOD,
Systeem Dr. ALLINSON.
TELEFOON 1046. **B. HUS.**
N.B. In December wordt aan de verbruikers 15 procent uitbetaald.

J. A. VAN DE LAAK.
71 Wagenstraat 71,
Den Haag.
Uitgebreid Magazijn van alle soorten Borstelwaren, Galanteriën en Kinderspeelgoed.

P. H. SAP,
Assistent-Apotheker en Gediplomeerd Drogist.
TROMPSTRAAT 218, — Den Haag.
HANDEL IN
Medicinale en Toilet ZEEPEN,
Medicinale en Minerale WATEREN.
EAU DE COLOGNE.

PIANO- & ORGELMAGAZIJN
D. SENTEUR
Hofstraat 3 'S-GRAVENHAGE
VERKOOPEN, VERHUREN,
STEMMEN EN REPAREREEN.

Jac. v. d. HAAGEN
Nieuwstraat 10a, den Haag.
Gazelle Rijwielen en Onderdeelen
Fabriceert RIJWIELEN volgens alle MODELLEN en maten. Fittings naar verkiezing.
BONDS-Rijwiel en Motorhersteller.

N. A. de Bénis
Coiffeur Posticheur.
Theresiastraat 102, hoek Mariastraat
DEN HAAG.

J. J. REESER
Piet Heinstraat 116
Elandstraat 85 en 86.
Serre-Ameublementen.

G. J. HEEMSKERK,
Obrechtstraat 198, hoek Reinkenstraat.
KOLONIALE WAREN, COMESTIBLES.
Chocolade-Suikerwerken.
SAMBALLANS EN DIVERSEN.
Thuere en Papandajanthee.

De Hollandsche Nijverheid,
Lange Poten 20, Den Haag.
Speciaal Magazijn van
Eigengemaakte Dames- en Kinderondergoederen.
Soliedste afwerking. — Billijkste prijzen.

WESTEINDE 337.
Magazijn van Spiegels en Schilderijen.
PORTRETLIJSTEN en MORASTANDEN
in alle maten.
Alle soorten ENCADREMENTEN.
A. C. DE ROOS.

Fabriek van Kantoorboeken
H. J. van Bukel,
NIEUWE MOLSTRAAT 50.
Alle soorten van Bindwerk, Etui- en Cartonnage-werk. Opplakken en Vernissen van Landkaarten.
Nette afwerking. Billijke prijzen.

Wed. S. CALFF.
PASSAGE 41 ROTONDE DEN HAAG.
Soliedste adres van Dames-, Heeren- en Kinderschoeisel, Kousen en Heeren Sokken. Specialiteit in Militaire Handschoenen. Atelier voor reparatie en maatwerk.

PAUL C. KAISER,
— FABRIEK, ELANDSTRAAT 94. —
Prinssestraat 66,
Elandstraat 94a,
Weimarstraat 35,
Heerengracht 24,
Valeriusstraat hoek Dunklerstraat,
levert alle soorten brood van de beste hoedangheid

A. B. Brons.
Behanger, Stoffeerdery en
Beddenmaker,
Fluweelen Burgwal 9, Den Haag.
Soliede afwerking Billijke prijzen.

G. M. WATERREUS.
Piet Heinstraat 133.
BESTE en GOEDKOOPSTE adres voor Indische Ingrediënten, Speciaal voor de RIJSTAFEL.
Vraagt Prijscourant. Telefoon 1736.

JOHAN DELBOY.
Coiffeur. Bankastraat 6.
Salons voor Dames en Heeren.
Magazijn van Parfumeriën enz.
Merang des Indes, 50 Cts. per flesch.

H. ISERIEF & Zonen.
Plein hoek Korte Poten 1--3.
Lingeriën. — Corsets.
Uitzetten. — Luiersmanden.

Broodfabriek „DE ZEEUW”, **JACOB CATSSTRAAT 182 - 210.**
Specialiteit in BRUINBROOD,
Systeem Dr. ALLINSON.
TELEFOON 1046. **B. HUS.**
N.B. In December wordt aan de verbruikers 15 procent uitbetaald.

J. A. VAN DE LAAK.
71 Wagenstraat 71,
Den Haag.
Uitgebreid Magazijn van alle soorten Borstelwaren, Galanteriën en Kinderspeelgoed.

P. H. SAP,
Assistent-Apotheker en Gediplomeerd Drogist.
TROMPSTRAAT 218, — Den Haag.
HANDEL IN
Medicinale en Toilet ZEEPEN,
Medicinale en Minerale WATEREN.
EAU DE COLOGNE.

PIANO- & ORGELMAGAZIJN
D. SENTEUR
Hofstraat 3 'S-GRAVENHAGE
VERKOOPEN, VERHUREN,
STEMMEN EN REPAREREEN.

Jac. v. d. HAAGEN
Nieuwstraat 10a, den Haag.
Gazelle Rijwielen en Onderdeelen
Fabriceert RIJWIELEN volgens alle MODELLEN en maten. Fittings naar verkiezing.
BONDS-Rijwiel en Motorhersteller.

N. A. de Bénis
Coiffeur Posticheur.
Theresiastraat 102, hoek Mariastraat
DEN HAAG.

RINCK,
Hofleverancier, Schouwburgstraat 2.
Specialiteit in PORTEN, PORTER, ETUIS, ALBUMS enz.
Billijke Prijzen.
Reparatiën enz. alles zeer solide.
Voor Indië expresse bewerking

CENTRAAL-APOTHEEK
"De Archipel."
Javestraat 49. — Telefoon N°. 1352.
R. R. NAUTA, Apotheker.
Handel in:
Chemicaliën & Drogeryen, Verbandsstoffen,
Minerale wateren en Zouten,
Homeopathische Geneesmiddelen van
Dr. Williams Schabbe in orig. verpakking.
Binnen- en Buitenlandsche Specialiteits-
w. o. Quina Laroche per 1/2 fl. 1.90
NB. De recepten worden tegen zeer
billijken prijs gereed gemaakt. Indien
gewenscht kunnen zij afgehaald wor-
den, zonder verhooging van prijs.

J. J. Sand,
Wagenstraat 114, Den Haag.
Mozaïek en hardgebakken Vloertegels
voor
Kerken, Scholen, Kazernes, Stations,
Villa's, Fabrieken, enz.
Verglaasde tegels voor Wandbekleding.
Teekeningen en prijscourant
tr. op aanvraag.

"PAX",
Zoutmanstraat 29, Den Haag.
Grootte keuze: Tegels, Vonga's, Wandteksten
op karton en glas, Photo's, chr. en fant.; nieuwste
jongens en meisjes prachtbandjes, Prentb., ook
chr.; inkt, lijn, schrijf-, school- en kantoor-
behoeften.

MAISON DROUOT
Lange Houtstraat 7 en 2, DEN HAAG.
Telefoon 753.
GROOTSTE INRICHTING
tot complete Meubeleering, Behangerij, Stoffeerdij.
EIGEN MEUBELFABRIEK.
Antiquiteiten en Kunstvoorwerpen.

HET HUIS VOOR FOURNITUREN.
PRINS HENDRIKSTRAAT,
hoek W.-Pyrmontkade. — HAAG.

Specialiteit in artikelen
ter garneering van
Damescostuums, Voerings,
Handschoenen, enz.

Natuurlijke Bronwateren.
"Gradatio",
Amst. Veerkade 7a, Telefoon 984.
Kaiserbrunnen.

K. H. BRUGGEMANS,
v. Diemenstraat 61-63.
Handel in Spiegel- en Vensterglas.
Huisschilder en Glazenmaker.

Heerenartikelen.
Overhemden op maat.
Gebrs. VOGELS.
HOOGHE NIEUWSTRAAT 36.
(Toumooveld.)
Telefoon No. 746. DEN HAAG.

WASCH-
en wringmachines zijn onmisbaar in
elke Huishouding.
Grootte sortering.
Landbouwkantoor M. J. SPRUYT,
Riviervischmarkt 9, DEN HAAG.

SOLIED en GOEDKOOP
BEDDENMAGAZIJN
van **A. KRAAN**
ZUIDWAL 42.
Telefoon 1995.

F. C. L. HASE,
Bontwerker.
OPGERICHT 1868.
Fabriek en Magazijn van Pelterijen.
Speciale Heerenhoedenmagazijn.
Lange Poten 17.

Witte Goederen.
Tricot Onder-
goederen.
SCHENK & Zn.,
Veenestraat 52, Den Haag.
Lingerie.
Bébé Artikelen.

P. C. MULLER, Witte de Withstraat 103,
DEN HAAG.
RIJWIELHANDEL.
Fabriek der **NOVA-Rijwielen.**
Agent der **TEMPO- en BRUNO-Rijwielen.**
Iste Klasse Reparatie-Inrichting.
Emailleren. Verhuren. Vernikkelen.

WISBRUN & LIFFMANN,
Den Haag, Veenestraat 35.
Zijden Stoffen, Garneerartikelen,
Kant, Kantstoffen,
Entre deux, Lint, Knoopen enz.
Beste en Goedkoopste Adres
voor Naaisterfournituren.

Ned. Schoen-Industrie.
Westeinde 88. DEN HAAG. Weimarstraat 18.
Grootste en meest gesorteerde Schoenmagazijn
van den Haag en omstreken. Eenig adres
waar aan particulieren voor grossiers prijzen
wordt verkocht. Specialiteit in platvoetzolen ook
naar gipsvorm en volgens medisch voorschrift.

J. BRAND,
PAPESTRAAT 10.
Tailleur pour Hommes et Dames.
Prix très modérés.

Bloemenmagazijn
van Th. JANSEN,
Koningin Emmakade 89.
Telefoon n°. 2556.
Aanleg en onderhoud van Tuinen.

Firma Wed. C. P. MIJNLIEF,
Lange Beestenmarkt 65a.
Bekroond met Gouden en Verguld Zilveren Medaille
te 's-Gravenhage 1898.
Mijnlief's Kinder- en Zoot Roggebrood
aanbevolen door H.H. doctoren.
OPGERICHT 1793.

KANTOOR DER
Begravenis-Maatschappij
"SECURITAS".
Waldeck Pyrmonkade 54, Den Haag.
Directeur H. W. MUR.
Grafkransen, Monumenten enz.

Maatschappij "NUTRICIA"
ZOETERMEER,
Filiale Den Haag: Piet Heinstraat 102a.
Telefoon 1739.
Roomboter, Gehomogeniseerde Melk en
Room, Kindermelk systeem Prof. Backhaus.
Leveranciers Rotterdamse Lloyd, Stoomvaart
Mij Nederland, Etat Indépendant du Congo, enz.

D. A. Borrebach.
Coiffeur.
TOILETARTIKELN en SPONZEN.
HOFSPUI No. 73.

A. S. v. ECK.
KORTE POTEN 29. — Telef. 318.
Gasfitterij.
TUINSLANGEN en SPROEIJERS,
van af 0.75 per Meter

Wat is Cera?
Het geheim van den menubmaker. Het
eenige product dat bewezen heeft geschikt
te zijn voor het onderhoud van uwe meubelen.
Uitsluitend verkrijgbaar in facons van 15
en 25 cent bij: W. H. van IJsselstein
drogist Spui 56 tegenover de Bierkade.

SERVICE ANTISEPTIQUE.
Voor een vlugge en nette bediening bezoeke men de **KAPSALON** van
Molenstraat 50. **J. P. HUMEL,** 's-Gravenhage.
Abonnement: { 14 maal scheren f 1.— | Specialiteit in eau de cologne 471
7 maal haarknippen f 1.— | en het Indische merk H en S.

Verhuren.
Stemmen.
Repareeren.
PIANO'S
Van Bergen Henegouwen.
Anna Paulownastraat 19.

Piano's en Orgels,
D. A. RIPPEN.
Gediplom. stemmer "Toonkunst."
Grootte Markt 26a.
Betrouwbaar en voordelig adres ook
voor stemmen en repareren.

JAG. MOULIJN,
OPTICIEN. — INSTRUMENTMAKER,
2e WAGENSTRAAT 95.
TELEFOON No. 904.
Billijk en solied adres voor alle
artikelen voor
ZIEKENVERPLEGING,
Hospitaallinnen, Lszakken, Windkus-
sens, Koortsthermometers, Inhalatie-
Apparaten, Medicijnlaasjes, enz.
Brillen en Pince-Nez
volgens voorschrift van H.H. Doctoren.
AANLEG en ONDERHOUD van Electriche
Schellen en Telefoonleidingen.

NAAIMACHINENHANDEL
v/h. **A. LEWENSTEIN.**
WAGENSTRAAT 18a.
Levert uitsluitend 1ste kwaliteit naaimachines.
Gratis onderricht in het moderne borduren en stoppen.

J. F. J. BAKKER,
24 Raamstraat 24.
Handel in Koloniale waren & Comestibles
Telefoonnummer 880.
Vraag steeds:
Preanger, Java en Santos koffie.
Dagelijks verschoon.
Alsook de Congo Thee per ons 18-20 cts.

W. ROELOFSEN.
Columbusstraat 101.
Teleph. 2774.
Specialiteit in Indische Ingredienten.
Sambals in fleschjes en blikjes,
Palmin plantenbater, Sportbesluit van de
kolonie I. B. te Blaricum.

A. A. REGENSBURG
TANDARTS.
Laan van Meerdervoort 157, Den Haag.

S. SPIJER & Co.
Magazijnen in Goud, Zilver, Diamanten.
26 Spuistraat 26 7 Schoolstraat 7
hoek Passage. over de Vischbanken.
'S-GRAVENHAGE.

Ch. W. GUY,
Prins Hendrikstr. 161 DEN HAAG.
Piano's, Orgels en Muziekinstrum.
Stemmen, Repareeren, Verhuren.

B. SCHOEMAKER,
TAILLEUR.
Specialiteit in Engelsche Stoffen.
Westeinde 16. — Den Haag.

SACHS & Co.
Den Haag. Rotterdam. Utrecht.
Specialiteit Hemden naar Maat.

R. BERKENBOSCH, firma H. Spaan
levert steeds prima kwaliteit
Melkbrood.
Korte Beestenmarkt 2. Teleph. 1970.
Reinkenstraat 45. Gedempte Burgwal 31.
DEN HAAG.

P. J. CRAMWINCKEL en ZONEN,
Spiegel- en Lijstenfabrikanten.
KUNSTHANDEL.
NIEUWE HAVEN 360-362, Telefoon N°. 112.
PIETHEINSTRAT 36, Telefoon N°. 1906.

VERTIN & Co.,
Hooge Nieuwstr. 34 (bij 't Tournooiveld).
Effecten- en Administratiekantoor.
BUREAU DE CHANGE.
Abonnement voor het nazien van loten en
aflosbare Effecten onder garantie, tegen eventueel
renteverlies. Abonnementsvoorwaarden gratis
verrijgbaar.

Distilleerderij "DE POSTWAGEN",
Depot Kranestraat 80.
INMAAK-BRANDEWIJN,
per Liter **f0.75** en **f0.80.**

W. PAULUSSEN
Drogist:
SPUI 156a
recht over de St. Jacobstraat
goedkoopste en soliedste adres voor
Gummi- en Verbandartikelen.

Mej. W. J. van WIJK
CUISINIÈRE
OBRECHTSTRAAT 57.
Utzending van Diners.
Telefoon 2665.

H. VAN DE WATER Jzn.,
DEN HAAG.
FREDERIKSTRAAT 18,
KONINGSTRAAT 16.
Goedkoopste adressen voor beslist 1e kwaliteit
BOTER, KAAS, EIEREN en VLEESCHWAREN.

Allright Rijwielen.
"Centaur" "
"Trio" "
Motorrijwielen.
Automobielen.
Sportartikelen.

Ph. Krönig, Reinkenstraat.

Vitrauphanie of Glaspapier
voor horren, puiamen, enz.
H. J. T. MATVELD,
Wagenstraat 127,
eenig filiaal Zoutmanstraat 56.

M. van STEENBERGEN
Groothandel in Aardappelen.
Korte Groenewegje 122-125.
Teleph. Interco. Telegramadres
1989. Steenbergden Haag.
Levering bij minstens een 1/2 H.L.

POPPEN. POPPEN.
OUDSTE ADRES van POPPEN en POPPENKLEEDING.
Alle soorten reparatiën.
GROOTSTE SORTERING in
echte haren- en fantasie-pruiken.
Th. A. KEET,
OUDE MOLSTRAAT 11 bij de Papenstraat.

L. A. GIRCOUR
Specialiteit in
Fransche Cognac en Wijn.
Handel in Gedistilleerd en Bieren.
Korte Hoogstraat 11.

"TRANSVALIA".
Prins-Hendrikstraat 74.
Dr. Jaegers zuiver wollen ondergoederen.
Dames-modeartikelen.
Geconfectioneerde ondergoederen.

Rijwielfabriek en Magazijn BOSCHHOEK.
Gevestigd sedert 1899.
François Valentijnstraat 177,
hoek Anna van Buerenstraat.
Reparatie-Inrichting voor alle bestaande merken
van Rijwielen.
Agentuur van 1e Klasse Engelsche en Duitsche Fabrieken.

P. F. A. SCHREINER
Behangerij. — Stoffeerdij.
Compleete Meubeleering.
Bedden- en Meubel-Magazijnen.
Zoutmanstraat 18-20, DEN HAAG.
Telefoon 1864.

DIENTSTBODENKANTOOR
"EURÉKA"
Tasmanstraat 65
DEN HAAG.

Blauwe Hondje.
Grootte verscheidenheid in
BINNEN- en BUITENLANDSCHE
SPECIALITEITS-GENEESMIDDELEN.
Vlamingstraat 42. — Telef. 1955.

E. H. PROTZMANN,
's-GRAVENHAGE. — INGENIEUR. — HEERENSTRAAT 6
Telefoon 275.
Electriche installaties.
Electriche benodigdheden

MODES.
Madelle **P. J. H. SPITS,**
Hofspui 9A. Westeinde 187.
Dames- en Kinderhoeden-Magazijn.

Magazijn in Gas-Artikelen,
Wasch-Artikelen, Badtoestellen,
Sanitaire-Inrichtingen, enz. enz.
Lood- en Zinkwerken.

Aanleg van Electriche Licht, Elec-
trische Schellen en Huis-Telefoons.
J. VAN DER SPEK,
BALISTRAAT 4.
Telefoonnummer 1371.

BRANDSTOFFENHANDEL - C. AANDEWIEL
Hofleverancier van H. M. de Koningin en H. M. de Koningin-Moeder
Kantoor:
SUMATRASTRAAT 145,
Telefoon 1427,
's-Gravenhage.

Het materiaal der
KRUMHOLTZ'S INMAAKPOTTEN
is het Hygiënisch volmaakte en vrijwaardt den Inhoud tegen lucht en temperatuurwisseling.
Mea vrage beschrijving.
Hofleverancier. **H. HEIJNEN.** Telef. 1174. Hofspui 109.
Magazijn van Huishoudelijke Artikelen.

G. Raumann & Co.
Boekhorststraat 22, den Haag.
MAGAZIJN van
Galanteriën, Kramerijen, Speelgoederen,
SCHOOL- en SCHRIJFBEHOEFTEN
Staalwerken, Schoonmaak-Artikelen, enz. enz.
EN GROS. EN DETAIL.

Gebr. UITERWIJK.
Piet Heinstraat 99. — 's-Gravenhage.
Telefoon 3413.
Huishoudelijke Artikelen.
Haarden, Fornuizen,
Kinderwagens en Sportkarren.
Smederijwerken, etc.

Firma Gebr. KALSE,
Vlamingstraat 41. Den Haag.
KANTOORBOEKHANDEL.
Specialiteit in Lederwaren.
KOFFERS. TASSCHEN.

FABRIEK
VAN
Gastronen, Mandelabres, Appliques
Kopergieterij. **W. J. Schuling.** Koperlagerij
Koperdraaierij. Koperartijverij
Paveljoensgracht N°. 29a.
FILIAAL: KORTE HOUTSTRAAT N°. 2.
BIJ HET PLEIN.

B. DERKSEN,
Brood- en Beschuitfabriek "de Oude Vette Hen"
Hofleverancier.
Telefoon 2480. Oude Molstraat 5.
DEN HAAG.
Gewoon en Luxebrood, Beschuit, Krentenbrood enz.

Begravenis-Onderneming
van **D. J. JOUVENAR.**
Hoofd-Kantoor: Veenkade 56
Specialiteit in GRAFHEKKEN,
ZERKEN en MONUMENTEN.

Croes & Co. — Spui 231.
Fabriek van Koper- & Blikwerk
BLANK, GELAKT en VERNIKKELD.
Gegalvaniseerde artikelen voor
HOENDERPARKEN.
alles volgens opgaaf of tekening.
Magazijn van Huishoudelijke Artikelen
BINNENKISTEN VOOR INDIËN.

VAN RIJSWIJK & ZONN
Hofleveranciers.
Veenkade, Kettingstraat n/d Passage
Bloemwerken van Kunst en Smaak
AANLEG en
ONDERHOUD van TUINEN.
3340 Telefoon 2875.

HAUTE NOUVEAUTÉ
IN
ENGELSCHES STOFFEN
C. A. JANSEN.
TAILLEUR.
WAGENSTRAAT 81. — DEN HAAG.

Wat onze klanten zeggen!
Zij, die eenmaal hun
Schoenwerk
gekocht hebben bij
"DE CONCURRENT"
45, VLAMINGSTRAAT 45,
KOMEN STEEDS WEDER.

De "Kaplaars"
Herderinnestraat 9,
den leden aanbevolen.

E. H. PROTZMANN,
's-GRAVENHAGE. — INGENIEUR. — HEERENSTRAAT 6
Telefoon 275.
Electriche installaties.
Electriche benodigdheden

Filiaal van
G. C. SMEELE,
Stoomgrutterij en
Mosterdabriek
Vogelzaad en Voerartikelen.
Weimarstraat 54

Ch. F. RIJKEN & Co.
Pianofabrikanten. — Hofleveranciers.
26 Nieuwstraat 26. — DEN HAAG
Magazijnen van Amerikaansche, Duitsche
en Fransche Vleugels, Piano's en Orgels,
verschillende prijzen, stijlen en houtsoorten
PIANO'S, speciaal voor het tropische klimaat
vervaardigd, in verschillende prijzen met
garantie verkocht worden.
Fabriek speciaal ingericht voor Reparatiën.
Ruime keuze van Huurinstrumenten.
Stemmen, Repareeren, Verhuren.

BRANDSTOFFENHANDEL - C. AANDEWIEL
Hofleverancier van H. M. de Koningin en H. M. de Koningin-Moeder
Kantoor:
SUMATRASTRAAT 145,
Telefoon 1427,
's-Gravenhage.

Filiaal:
BADHUISSTRAAT 103,
Telefoon 2854,
Scheveningen.

Het materiaal der
KRUMHOLTZ'S INMAAKPOTTEN
is het Hygiënisch volmaakte en vrijwaardt den Inhoud tegen lucht en temperatuurwisseling.
Mea vrage beschrijving.
Hofleverancier. **H. HEIJNEN.** Telef. 1174. Hofspui 109.
Magazijn van Huishoudelijke Artikelen.

Modes
C. SAAN, Zoutmanstraat 5.
MAGAZIJN van
gegarneerde Dames- en Kinderhoeden,
Voiles, Linten en Bloemen.